

Møte for lukkede dører, Stortinget 20. juli 1920

Møte for lukkede dører i Stortinget
den 20. juli 1920 kl. 10.00.

Præsident: Lykke.

Dagsorden:

Indstilling fra den forsterkede konstitutionskomite om bemyndigelse for regjeringen til at meddele visse instruksjoner til de forhandlere som blir at opnævne i anledning av de kommende handelstraktatforhandlinger med Frankrike, Portugal og Spanien (indst. S. LXVII).

Præsidenten: I henhold til den avgjørelse, som blev tatt igaar, er dette møte sat for lukkede døre, og præsidenten vil foreslaa, at behandlingen av sak nr. 8 paa mandagens kart foregaar for lukkede døre. Hvis ikke dette motsies - -

Castberg: Det som præsidenten sa igaar var selvfølgelig bare, at dette møte vilde bli foreslaat holdt for lukkede døre.

Præsidenten: Præsidenten skal straks gi ordet til hr. Castberg. Da møtet er sat for lukkede døre, vil præsidenten foreslaa, at regjeringens medlemmer, kontorchefen og sekretærene ved Stortingets kontor, de i Stortingets tjeneste ansatte referenter samt en av Stortingets betjente gis adgang til forhandlingerne.

Votering:

Præsidentens forslag bifaldtes enstemmig.

Castberg: Jeg tror, præsidenten gaar litt raskt frem. Etter grundloven skal Stortinget holdes for aapne døre, og dets forhandlinger kundgjøres ved trykken undtagen i de tilfælde, hvor det motsatte besluttes ved stemmeflerhet. Der har i det sidste været indført den praksis, som neppe stemmer helt med grundloven, at spørsmålet om hvorvidt et møte skal holdes for lukkede døre avgjøres for lukkede døre, men det er ikke grundlovens ord. Men iethverfald den videre beslutning om, at regjeringens medlemmer osv. skal gis adgang, den hører formelt hjemme, naar det er avgjort, at møtet skal holdes for lukkede døre, og det er ikke gjort endnu. Jeg tror, at det har vakt nogen oppmerksomhet, at dette møte foreslaaes for lukkede døre. Hovedregelen er som sagt etter grundloven, at alle forhandlinger i Stortinget skal holdes for aapne døre. Vi var for en tid siden kommet ind i en uheldig praksis, idet der holdtes saa mange møter for lukkede døre, og der begyndte at oparbeide sig her i Stortinget en meget sterk stemning mot denne praksis. I den sak, som foreligger her, er dokumenterne offentlige; der kan være delte meninger muligens om hvorvidt der i de dokumenter, som foreligger, er sagt mere end klokt er overfor forhandlingerne med de fremmede makter, men de foreligger offentlig. Indstillingen foreligger offentlig, saken diskuteres offentlig i almenheten og i pressen; det maa da være særlige grunde som gjør, at dette møte foreslaaes holdt for

lukkede døre, og jeg tror det kunde være av interesse at faa oplyst, om der foreligger noget spesielt, som gjør at dette møte skal holdes for lukkede døre, efterat baade propositionen og indstillingen er fremlagt som offentlige dokumenter. Jeg vil forbeholde mig at fortsætte, naar det er oplyst, om der foreligger slike momenter.

Præsidenten: Præsidenten mener, at der foreligger saadanne momenter. Flere av repræsentanterne - ogsaa medlemmer av konstitutionskomiteen - har likeoverfor præsidenten uttalt ønske om, at debatten om denne sak foregaar for lukkede døre, og præsidenten er av de grunde, som vedkommende har fremført, blit overbevist om, at det eneste rette er, at debatten om saken i sin almindelighet holdes for lukkede døre.

Castberg: Jeg tror, at det vil være av interesse for Stortingets medlemmer at bli delagtig i de grunde, som har overbevist præsidenten om, at dette møte bør holdes for lukkede døre.

Præsidenten: Præsidenten kan desværre ikke tjene hr. Castberg i at analysere de grunde.

Castberg: Nei, ikke analysere dem, det ber jeg ikke om, men angi dem.

Præsidenten: Præsidenten kan ikke staa til tjeneste med det. Der faar voteres.

Castberg: Jeg vil bare tilføie, at det selvfølgelig vil være av interesse her at høre av utenriksministeren, om han anser det paakrævet, at disse forhandlinger holdes for lukkede døre.

Utenriksminister Michelet: Jeg indfandt mig i Stortinget igaar i den tro, at denne sak skulde behandles, saaledes som den var slaat op, for aapne døre, og jeg blev mottatt med den besked av præsidenten, at der var skedd den forandring heri, at han efter henstilling fra flere av Stortingets medlemmer vilde foreslaa den overført til idag og behandlet for lukkede døre. Jeg for mit vedkommende stiller mig helt neutral til spørsmålet; jeg betrakter det som et indre stortingsanliggende, som utelukkende faar avgjøres av Stortinget selv. Det er selvsagt, at skal saken debatteres for aapne døre, saa debatterer hver og en paa eget ansvar og under hensyntagen til, at det, vedkommende sier, blir lagt frem for offentligheten, ikke bare den norske offentlighet men ogsaa for de kontraherende magter. Jeg stiller mig for mit vedkommende ganske neutral til spørsmålet. Det er et indre stortingsanliggende. Hvad der har bevæget de, som har foreslaat møtet sat for lukkede døre, til at gjøre det, kjender jeg i sin helhet ikke til.

Buen: Det forekommer ogsaa mig underlig, at dette møte skal holdes for lukkede døre - ikke mindst efter utenriksministerens

sidste opplysning synes jeg, det er mere end underlig. Jeg trodde, at denne bestemmelse var truffet, fordi utenriksministeren ut fra sit kjendskap til forholdene hadde kommet med opplysninger, som gjorde det paakrævet at holde møtet for lukkede døre, og i saa fald hadde jeg selvsagt ikke noget at indvende; for det, som utenriksministeren kræver i saadanne tilfælde, faar man indtil videre bøie sig for. Men naar det bare er saadant snak underhaands fra repræsentanters side, saa synes jeg, det hele er noget anstaltmakeri. Vi debatterer jo alle paa eget ansvar, vil jeg tro, her i Stortinget, og det, vi siger, veier vi selvfølgelig og vet, at der blir lagt merke til det og at det blir tillagt den vegt, det fortjener baade herhjemme og i utlandet, naar det gjælder disse ting. Det vet vi like saavel som andre og føler vort ansvar ved det; men jeg for mit vedkommende tror, at alt dette hemmelighetskræmmeri med disse saker virker bare til skade for vort land. Vi har ikke noget mere at lægge frem end det, som taaler dagens lys, og derfor skulde jeg tro, at vi burde føre debatten for aapne døre.

O. C. Müller: Som en av dem, der har henstillet til præsidenten at holde dette møte for lukkede døre, skal jeg faa lov til at si nogen ord i anledning av den sak.

Forholdet er jo det, at vi fiskerirepræsentanter staar her i en dobbeltstilling. Vi har ansvar og meget stort ansvar likeoverfor vore fundamentale næringer paa kysten, likeoverfor fiskerierne paa den ene side; paa den anden side er det os ogsaa selvfølgelig magtpaaliggende ikke at skade vort land i dets forhandlinger med utlandet. Forhandlinger forestaar nu, og jeg vil gardere mig mot lignende klander, lignende beskyldninger som dem, der blev rettet mot oss fiskerirepræsentanter under behandlingen av Portugaltraktaten, - jeg vil, at vi skal bli spart for det. Jeg mener, vi har saa stort ansvar her i denne sak, at vi har ret til at kræve det, som vi har krævet, at saken behandles for lukkede døre, saa vi kan faa fremholde de store betænkeligheter, som vi mener bør være alle i Stortinget bekjendt, uten at risikere at bli nedrakket bakefter som portugisiske advokater og den slags, som vi blev sidst. Jeg synes, man skulde vise den billighet likeoverfor fiskeridistrikternes repræsentanter, som der her er begjært. Jeg skal foreløbig indskrænke mig til dette.

Hegge (komiteens formand): Som det av indstillingen fremgaar, har vi i den forsterkede konstitutionskomite lagt an paa at være saa forsigtige i vore uttryk som mulig. Det er jo nemlig klart, at her staar vi som den ene part vis á vis den anden part, de 3 lande, hvormed der skal indledes forhandlinger, og det stod ogsaa da ganske klart, at vi i vor indstilling, likesom det samme hensyn er tat i propositionen, ikke maatte si noget, som under disse forhandlinger kan brukes mot os eller fortolkes mot os eller kanskje kunne bli til skade for vort land. Vi hadde helst ønsket, at denne indstilling skulde gaat uten debat, og vi har derfor arbeidet os ved gjensidig imøtekommenhet saaledes sammen som vi har gjort i indstillingen - for om mulig at faa en enstemmig beslutning og

helst en beslutning uten debat. Behandlingen kunde da ha gaat for aapne døre. Men paa den anden side er det jo klart, forekommer det ialfald mig, at skal denne sak drøftes, skal den debatteres fra dens forskjellige sider, saa bør den debat foregaa for lukkede døre. Det er ikke saa, som hr. Buen siger, at vi her behandler noget, som ikke taaler dagens lys - det er ikke det om at gjøre; men her er vi den ene part, som forhandler os imellem om den stilling, som vi skal indta likeoverfor den anden part, og da hører det efter min mening intetsteds hjemme, at disse intime partsforhandlinger foregaa for aapne døre. De forskjellige interessers talsmænd, de forskjellige synsmaaters talsmænd maa her faa lov til at tale frit ut, og det kan ikke ske - deri er jeg enig med hr. Müller, - uten misforstaaelser ialfald, hvis man skal la det foregaa for aapne døre. Jeg har derfor ikke noget mot præsidentens forslag og vil stemme for det.

Utenriksminister Michelet: Efter de uttalelser, som nu er faldt fra d'hr. Müller og konstitutionskomiteens formand, finder jeg for mit vedkommende ogsaa at maatte anbefale, at saken behandles for lukkede døre. Det kan tænkes, at regjeringen ellers kan gaa glip av vink og uttalelser og raad, som den kunde ha nytte av under de forhandlinger, som senere blir at føre. Jeg kan altsaa efter det, som nu er passert, ikke andet end anbefale, at forhandlingerne sker for lukkede døre som av præsidenten foreslaat.

Stousland: Efter komiteformandens uttalelser kunde jeg gjerne frafalde ordet, men naar jeg har faat det, saa vil jeg benytte det allikevel. Jeg tiltræder komiteformandens uttalelser paa alle punkter, og jeg vil uttale min forundring over, at der for alvor reises protest mot, at dette spørsmal diskuteres for lukkede døre. D'hr. repræsentanter fra Trondhjem og Gudbrandsdalen kan meget snart komme til at erfare, at her dreier det sig om interesser, som kan ha større betydning end de synes at være opmerksom paa, og det er noget, som siger sig selv, at de, som skal forhandle dette spørsmal paa regjeringens vegne med de fremmede landes repræsentanter bør kjende til forholdene, saadan som de ligger an, og de bør ikke av en saa neutral komiteindstilling som denne, som foreligger, kunne gaa ut fra, at det er saa nogenlunde det samme, hvad slags traktat vi faar. Det er nemlig ikke det. Det staar saa overordentlig store økonomiske interesser paa spild her, at repræsentanterne skulde være yderst varsomme overfor at motsætte sig, at disse kan fremholdes her. Jeg repræsenterer som bekjendt ikke noget fiskeridistrikt, og jeg hører ikke til dem, som har bedt om at faa dette møte holdt for lukkede døre; men jeg hører til dem, som vil, at enhver skal faa lov til at fremholde sine interesser og sine synsmaater i store og i smaa saker, og her staar vi overfor et spørsmal, hvor de, som er fra fiskeridistrikterne har den allerstørste opfordring til at se saken og forholdene i øinene, og de, som ikke er fra fiskeridistrikterne og ikke har personlige interesser, skulde finde sig i det, og kanske takke for at faa vite det. Det er

ikke smaasaker, og naar disse traktatforhandlinger engang foreligger, saa vil de forstaa det, som ikke skjønner det nu.

Ivarsson (komiteens ordfører): Jeg hører ikke til dem, som har rettet anmodning til præsidenten om at la denne sak behandle for lukkede døre; men jeg er ganske enig i, at saa sker. Det, som indstillingen gaar ut paa, er at Stortinget samtykker i, at det og det bestemte grundlag skal lægges for de instruktioner, som forhandlerne skal faa; men instruktionerne maa jo omfatte noget langt mere end selve dette tørre grundlag. De maa jo gaa ganske anderledes i detaljer, og naar Stortinget nu skal samtykke i, at dette blir grundlaget, saa kan det jo ogsaa tænkes, at Stortinget eller dets enkelte medlemmer har lyst til at si noget om, hvordan instruktionerne nærmere skal utformes, og det er dog en sak, som begripeligvis ikke egner sig til at drøftes for aapne døre. Det vil lægge et baand paa ytringsfriheten, som vil føles generende av mange repræsentanter - specielt av dem, som staar i den stilling, at de har til pligt først og fremst at tale vor sjøfarts og vor eksports interesser.

F. L. Konow: Det har jo tidligere været saa, naar der har været aapnet underhandlinger med fremmede magter om avslutning av traktater eller overenskomster, at det er regjeringerne som saadan, som har sat op grundlaget for dem. Det har, saavidt jeg vet, ikke tidligere været tilfældet, at nationalforsamlingen har gaat til offentlig at diskutere grundlaget og de dermed forbundne omstændigheter og forhold, som skulde danne en platform for en kommende handelstraktat. Det er jo ganske uundgaaelig, naar noget saadant foregaar i en nationalforsamling, at der da vil komme frem mange ytringer og mange synsmaater, som det er ugunstig for vedkommende land, at de offentlig blir fremholdt. Der har tidligere været fremgaat paa den maate, at det er regjeringerne, som har søkt sig imellem at komme til den bedst mulige overenskomst, og naar overenskomsten har været færdig undertegnet eller klar fra begge parter, er den blit lagt frem for nationalforsamlingen. Skal man nu gaa frem paa en anden maate, saa forekommer det mig rigtigst, at forhandlingerne foregaar for lukkede døre. Da blotter man sig mindst.

Gunnar Knudsen: Som bekjendt blev debatten angaaende opsigelse av Portugaltraktaten ifjor holdt for aapne døre, og den debat som kommer til at bli ført idag, blir vist væsentlig av samme art. Jeg tror derfor ikke, der vilde være nogen saadan stor skade skedd, om man holdt møtet for aapne døre. De uttalelser, som vilde komme for lukkede døre, vil vel komme i en mere avdæmpet form for aapne døre; men om dørene er lukkede, saa tror jeg nok, at man kan være temmelig sikker paa, at de vinproducerende lande vil faa vite argumenterne allikevel. Det er ikke saa let at holde det skjult, de vil faa vite det allikevel. Der er mange, som vil sørge for det, saa jeg tror ikke, der ligger saa stor vekt paa det. Men naar jeg er kommet til det resultat allikevel, at jeg vil anbefale og stemme for, at vi forhandler for lukkede døre, da er det av ren

hensynsfuldhed likeoverfor de herrer, som med saadan stor iver ønsker det. Jeg kan derfor gjerne være med paa at holde forhandlingerne for lukkede døre.

O. C. Müller: Det var en bemerkning av hr. Gunnar Knudsen jeg studset ved, nemlig den, at han mente, at de forhandlinger, som var ført for lukkede døre her, vilde bli bragt til de øvrige traktatmagters kundskap. Jeg er ikke klar over, om jeg virkelig har oppfattet statsministeren riktig saadan at der blandt tingets medlemmer er personer, som bringer det videre til traktatmagterne. Jeg skulde ønske at faa et svar paa det spørsmaal. Jeg kan formodentlig ikke ha oppfattet den uttalelse rigtig.

Gunnar Knudsen: Jeg sa, at de argumenter, som føres her, vil ikke bli nogen hemmelighet for de kontraherende magter.

Castberg: Jeg tillot mig, da jeg først hadde ordet, at bede præsidenten om opplysning om, hvad grunden var til, at præsidenten trodde at kunne avvise mine bemerkninger med at si, at han ikke kunde gi nærmere besked. Nu har vi faat besked, og det var selvfølgelig nødvendig, at Stortinget fik vite, hvad grunden var. Jeg fæstet mig ved, at utenriksministeren første gang han hadde ordet, stillet sig, som han sa, neutralt til spørsmålet. Han hadde intet krav paa at faa forhandlingerne ført for lukkede døre. Vi har senere faat høre, at der er representanter her, som vil uttale sig slik, at det kan være fare for, at det vil skade vort land, hvis det blev bekjent. Det vil de ikke gjøre og har derfor bedt om at faa forhandlingerne ført for lukkede døre. Derefter har utenriksministeren uttalt, at han efter de fremkomne uttalelser anser det ønskelige, at de holdes for lukkede døre. Under disse omstændigheter vil jeg bøie mig for de ønsker, som paa denne maate er fremkommet fra representanter, og med den begrunnelse som er git, og jeg legger en væsentlig vekt paa, at utenriksministeren efter dette ogsaa ønsker forhandlinger for lukkede døre. Jeg vil ikke avslutte disse bemerkninger uten paany at gjøre oppmerksom paa, at efter grundloven kan ikke et møte sættes for lukkede døre, medmindre det er besluttet av Stortinget.

Præsidenten: Jeg skal opplyse, at det blev besluttet igaar av Stortinget, at møtet idag kl. 10 skulde sættes for lukkede døre.

Castberg: Jeg bemerket dertil uten innsigelse, at præsidentens uttalelse maatte forstaaes slik, at han vilde foreslaa - andet var grundlovsstridig - at møtet holdes for lukkede døre. Grundlovens ord er utvetydige.

Votering:

Præsidentens forslag - at forhandlingerne holdes for lukkede døre - bifaldtes enstemmig.

Præsidenten: Før vi gaar over til konstitutionskomiteens indstilling har statsministeren bedt om at faa forebringe en sak for Stortinget.

Statsminister Halvorsen: Jeg har en sak av meget neutralt indhold at forelægge for forsamlingen. Fra redaktørerne av "Aftenposten", "Morgenbladet", "Morgenposten" og "Tidens tegn" er der til regjeringen indkommet andragende om, at der maa bli git adgang til at bidra til Roald Amundsens polfærd et beløp av indtil kr. 500 000,00, at betale enten engang for alle, eller kr. 200 000,00 iaar og kr. 100 000,00 i nogen aar utover for at sette ham istand til, hvis han saa maatte ønske, at fortsætte sin færd mot Polen. Det anføres i andragendet: "Efter indhentede oplysninger fra hr. Leon Amundsen er det hittil medgaat til ekspeditionen ca. kr. 950 000,00, hvorav ca. kr. 650 000,00 av Roald Amundsens private midler. Der foreligger ingen opgave fra Roald Amundsen om, hvor meget der vil trænges for at tiltræde den femaarige drift over Polhavet, men man kan med sikkerhet gaa ut fra, at der vil trænges meget betydelige beløp. Roald Amundsen har selv ikke adgang til at bestride disse nye utgifter, da han foruten sin eiendom i Bundefjord og aktier til en antagelig værdi av ca. kr. 50 000,00 kun disponerer den ham tilstaaede nationalbelønning, som maa benyttes til underholdning av to gamle tjenere og til eiendommens vedlikehold.

Vore videnskapsmænd, bl.a. professorerne Nansen og Helland-Hansen, direktør Hesselberg, ritmester Isachsen og flere, har allerede uttalt sig om den videre færd's store betydning for videnskapen, spesielt for oceanografiske og aerologiske observationer - for de sidstes vedkommende er der saaledes fastsat bestemte internationale dage, hvor observationerne tages samtidig paa en række stationer; denne samtidighet i observationerne antar man vil lede til resultater av stor praktisk betydning. Rent geografisk set vil driften ogsaa være av største interesse, da den vil foregaa gjennom helt ukjendte egne.

Vi har hat anledning til at forvise os om, at de indtægter, som Amundsen efter endt reise i heldigste fald vil kunne realisere, ikke paa langt nær tilsværer, hvad disse reiser tidligere har kastet av sig i forhold til deres kostende. Vi mener, at saavel statsmyndighetene som private bidragsydere efter evne bør træde støttende til. Det er planen, naar man finder øieblikket inde, at søke innsamlet mest mulig private bidrag, om hvis størrelse det dog ikke paa nuværende tidspunkt er mulig at uttale noget bestemt. Aviserne vil paa bedste maate støtte denne innsamling.

Idet vi tillater os at anbefale nærværende andragende paa det varmeste, understreker vi, at det er av den største vigtighet, at saken fremmes snarest mulig saaledes at de økonomiske spørsmal ikke skal hindre Roald Amundsen i at realisere sine videre planer allerede fra høsten av." Det er andragendet. Der opplyses det, at endnu vet man ikke riktig, hva Roald Amundsen selv vil. Men skal han ikke tape et helt aar, er det nødvendig, at den hjelp, som man finder at kunne yde ham, kan haves for haanden i netop det beleilige øieblik. Jeg skal

oplyse, at der for terminen 1914-1915 blev bevilget Roald Amundsen kr. 50 000,00 til denne hans nye færd, og at det var forutsætningen, at der utover hvert aar skulde bevilges kr. 30 000,00, slik at det blev kr. 200 000,00 ialt, men da krigen brøt ut, altsaa i 1914, skrev Roald Amundsen, at han av hensyn til landets stilling nu fraskrev sig denne bevilgning. Den blev imidlertid igjen tat op paa budgettet for 1917-1918. Der er altsaa bevilget kr. 200 000, og der er yderligere git fuldmagt til at anlægge depot for hans færd, og yderligere er der vist bevilget, eller der er ialfald forslag om, at der til balloner skal bevilges kr. 15 000. Nu er situationen den, at naar Roald Amundsen i slutten av denne maaned eller begyndelsen av næste - det antar man - kommer til Nome, vil man faa endelig besked om, hvad han bestemmer sig for. Det kan da tænkes, at han bestemmer sig for at fortsætte sin færd og søke midler til det, og da maa staten træ støttende til. Der vil gjøres alt for at den private offervillighet skal yde sit, men det er ikke tankbart, at det kan gaa uten statsbevilgning; og for regjeringen staar det da saa, at vort land er æresforpligtet likeoverfor ham. Det gaar ikke an, at det skal lyde over verden, at nu maa Roald Amundsen - den mand, som kom først til Sydpolen, som har fuldbragt nordøst- og nordvestpassagen - snu om, fordi den norske stat ikke kan by ham de nødvendige midler. Jeg tror ikke, at det gaar an. Paa den anden side er jo forholdet det, at vi vet ikke, hvad han vil, og følgen er, at det har ikke været mulig for regjeringen at fremsætte nogen proposition. Jeg føier til, at naar vi bringer dette frem for lukkede døre, saa er det ogsaa for, at dørene skal være absolut lukket, det skal overhodet ikke komme ut, hvis regjeringen faar den bemyndigelse som den søker om, fordi man ikke vil øve nogetsomhelst pres paa Roald Amundsen. Hvis det møter ham, naar han nu kommer frem til Nome, at Stortinget har bevilget ham 1/2 million, saa vil det kunne si det samme som, at nu maa han fortsætte. Det er altsaa vor mening, at dette maa være absolut hemmelig, hvis vi faar denne fuldmagt, og regjeringen vil altsaa selv ikke la sig forlyde med, at den har fuldmagt; men hvis den situation indtræder, at Roald Amundsen selv siger: Jeg vil nordover, saa vaagner spørsmålet, og for det tilfældes skyld er det, at regjeringen utber sig fuldmagt til at kunne bidrage til færdens videre nordover med indtil 1/2 million enten at betale straks eller i terminer. Regjeringen vil gjøre alt, hvad gjøres kan for at det bidrag som staten yder skal motsvares av bidrag fra private og i det hele søke at holde beløpet saa langt nede som mulig og forsvarlig, men man kan altsaa imøtese, denne situation, og da Stortinget nu var sammen fandt regjeringen det rigtig at forelægge saken for Stortinget. Den gjør det paa denne maate, og jeg tillater mig at gaa ut fra, at Stortinget har den samme opfatning som regjeringen, at vi er æresforpligtet til at yde denne hjælp indtil det beløp jeg har nævnt.

Gunnar Knudsen: Jeg kan oplyse om, at vi i den forrige regjering ventet paa at faa et andragende fra hans hjemmeværende forbindelser om støtte til den nye færd, som han jo efter sigende vil gaa løs paa, og jeg søkte ad omveie at

gjøre det bekjendt for vedkommende, at vi ventet paa et saadant andragende; men vi fik det ikke, saalænge den regjering bestod. Jeg er litt overrasket over det - jeg negter ikke for det, og jeg kan ikke rigtig forstaa, hvad grunden er. Jeg er fuldt ut - selvfølgelig kan jeg legge til - enig med den ærede statsminister i, at Norge maa ikke svigte en av sine første sønner, hvis han ber om støtte, og det vil vist ingen her i salen motsætte sig - jeg kan da ikke tænke mig det; men jeg finder det litt paafaldende, at det er 4 aviser her i byen, som er kommet med dette andragende, og jeg hadde jo ventet, at det hadde været hans hjemmeværende bror, som har hat at stelle med han affærer, som var kommet med andragende. Jeg vil henstille til statsministeren, at han nærmere undersøger dette forhold. Stortinget vil naturligvis ikke og regjeringen selvfølgelig heller ikke være med paa at etablere nogen slags preferance for disse presseorganer med hensyn til nyheter fra Roald Amundsen. Naar staten yder en saa betydelig støtte, saa maa det være frit for alle, eller det maa ialfald ikke være nogen preferance for nogen enkelt avis, som ligger bak bevilgningen - det gaar jeg ut fra. Jeg skal gi den opplysning med hensyn til de av den ærede statsminister omtalte balloner, at dette blev forelagt den forrige regjering i den form, at det var nødvendig at bestille dem i Amerika den gang, for at de skulde være færdige, til Roald Amundsen trængte dem, og vi fandt da i regjeringen, at dette var saa pas et viktig hjelpemiddel for ham under hans eventuelle tur, at man fik ta risikoen ved at gi vort samtykke til, at disse balloner blev bevilget. Jeg anbefaler altsaa uten betænkelighet og uten bemerkninger statsministrens forslag.

Statsminister Halvorsen: Jeg vil bare likeoverfor den sidste ærede taler oplyse, at der er ikke nogen forbindelse mellem nogen eneret eller fortrinsret for pressen til at offentliggjøre beretningerne om Roald Amundsens færd og den ting, at det er disse redaktører, som har sendt ind andragendet. De opplyser selv, at det var meningen, at der skulde ha været nedsat en større komite; men paa grund av sommertiden og paa grund av bortreise har det ikke været mulig. Paa den anden side mente de, at der burde handles raskt, og derfor er de saa kommet med dette andragende. Men der er forsaavidt ingensomhelst sammenheng med det nævnte. En anden ting er det, at vistnok baade disse aviser og andre aviser har kontrakt med Amundsen fra tiden før han reiste - baade aviser her i landet og utenlands; men redaktørerne har handlet, bare fordi der nu maatte handles raskt; det fremgaar av dokumenterne.

Gunnar Knudsen: Jeg synes, at det vilde ha tat sig bedre ut, hvis det hadde været presseorganer, repræsenterende de forskjellige politiske retninger, som var kommet med dette andragende.

Statsminister Halvorsen: Noget med politik at gjøre har dog vel ikke denne sak.

Gunar Knudsen: Det har forsaavidt med politik at gjøre, som disse aviser tilhører bare en enkelt retning; det tar sig ikke godt ut.

Præsidenten: Da ingen flere har forlangt ordet, gaar præsidenten ut fra, at statsministeren har den bemyndigelse, han har bedt om.

Man gik derefter over til behandlingen av

Indstilling fra den forsterkede konstitutionskomite om bemyndigelse for regjeringen til at meddele visse instruksjoner til de forhandlere som blir at opnævne i anledning av de kommende handelstraktatforhandlinger med Frankrike, Portugal og Spanien (indst. S. LXVII).

Saken i sin almindelighet undergaves debat.

Ivarsson (sakens ordfører): Den proposition, nr. 163, som danner grundlaget for den foreliggende indstilling, fremkom jo paa et noget sent tidspunkt. Efterat propositionen var forelagt Stortinget, blev det som bekjendt av præsidentskapet besluttet, at konstitutionskomiteen ved behandlingen av denne sak skulde forsterkes med tre medlemmer, opnævnt av valgkomiteen. Det tok adskillig tid, før disse representanter, som skulde tiltræ komiteen, blev opnævnt, og da saken endelig kunde optas til behandling i komiteen, var man kommet saa langt henimot det tidspunkt, da Stortinget forutsattes at skulle avslutte sine forhandlinger før sommerferien, at komiteen maatte arbeide under et sterkt pres for at faa saken saa fort ekspedert, at den ikke skulde foranledige nogen forsinkelse i Stortingets arbeide. Av denne grund og tildels ogsaa av andre grunde, som jeg ikke her skal komme nærmere ind paa, er komiteens indstilling blit nok saa knap. Jeg tror dog, at komiteen har rukket at paapeke de forskjellige momenter, som i denne forbindelse kan komme i betragtning. At gaa nærmere ind paa de forskjellige spørsmaal, som ganske naturlig reiser sig, nar man staar overfor en sak som denne, har komiteen altsaa ikke hat tid til, og man har heller ikke fundet det tjenlig. Som jeg allerede antydet, da jeg isted hadde ordet angaaende spørsmålet om sakens behandling for lukkede døre, saa vil der, naar det spørsmaal melder sig at gaa nærmere ind paa de forskjellige sider ved denne sak, straks komme frem betragtninger, som ikke uten videre egner sig til offentliggjørelse. Det er en av de grunde, komiteen har hat, for at uttale sig saa knapt om saken, som den har gjort. Og dertil kommer da som sagt den knappe tid.

Komiteen har, som det vil fremgaa av indstillingen, først gjort opmerksom paa det konstitutionelt noget usedvanlige i dette, at regjeringen, før forhandlingerne skal indledes, æsker Stortingets uttalelser angaaende grundlaget for de instruksjoner, som vore forhandlere skal medta fra regjeringen. Det sedvanlige er jo, som enhver vet, at Stortinget ikke faar befatning med saker av denne art, førend en avsluttet overenskomst med fremmede lande blir forelagt det til

godkjendelse. Imidlertid er det øiensynlig for alle, som kjender noget nærmere til denne sak, at her er ganske særegne omstændigheter tilstede, som vel kan begrunde en anden handlemaate; forholdet er nemlig dette, at det her ikke bare - som det jo gjælder ved avslutningen av en hvilkensomhelst handelstraktat - gjælder for os at opnaa de gunstigst mulige vilkaar for vor eksporthandel og for vor sjøfart; men det forhold er ogsaa tilstede her, at disse traktater, vi maatte komme til at indgaa, de forpligtelser, vi maatte komme til at paata os likeoverfor disse lande, det her gjælder, de vil faa indflydelse i større eller mindre utstrækning paa vor alkohollovgivning. Vi vet jo, at den samfundsmæssige kamp mot alkoholmisbruk i de senere aar har faat en stedse bredere plads i vor socialpolitik, og dette har da ført til, at man i stedse større utstrækning har grepet til prohibitive og restriktive bud, baade ad lovveien og ad anden vei - det sidste især i den senere tid. Det kan da ikke undgaaes, at denne slags bud vil komme til at kollidere med vore traktatmæssige forpligtelser likeoverfor de vinproducerende lande. Herved kommer disse traktatforhandlinger i en særstilling. Naar man staar likeoverfor spørsmålet om, hvilke instruktioner vore traktatforhandlere skal faa av vor regjering, saa vil det spørsmål straks reise sig: I hvor stor utstrækning kan vi gi efter med hensyn paa vor handlefrihet likeoverfor vor alkohollovgivning, og hvor store krav maa vi stille til fordel for vor eksport og vore sjøfartsinteresser? Disse to hensyn har let for at kollidere, og alt eftersom enten det ene eller det andet er hovedsaken for den enkelte representant, saa vil selvfølgelig spørsmålet om, hvilke instruktioner forhandlerne skal faa, fortone sig litt forskjellig for de forskjellige, fordi man betragter spørsmålet ut fra to vidt forskjellige utgangspunkter. Den eiendommelige stilling, som netop disse traktatforhandlinger herved kommer til at indta, gjør det - som jeg allerede tidligere har bemerket - noksaa naturlig, at regjeringen har ønsket at faa Stortingets tilslutning med hensyn til det grundlag, som den tænker sig lagt for de instruktioner, som vore forhandlere vil faa. Komiteen er med regjeringen enig i, at dette spørsmål kan gjøre det begrundet, at man søker Stortingets samtykke paa forhaand, og derfor har komiteen anbefalt, at Stortinget uttaler sig om saken; men man har som sagt villet gjøre opmerksom paa, at rent konstitutionelt set er fremgangsmaaten usedvanlig.

Komiteen har videre i sin indstilling understreket, at det efter dens mening er paatrængende nødvendig, at der uten ophold skrides til forhandlinger med de her nævnte lande, med Frankrike, Portugal og Spanien, forat man kan faa de nu opsagte traktater erstattet med nye. Det er nødvendig av flere grunde. For det første er det nødvendig av hensyn til vore eksportinteresser; for øieblikket raader der overordentlige usikre forholde for eksempel med hensyn til en saa viktig eksportartikel som klipfisk, der alltid har været vor viktigste eksportartikel paa de nævnte lande. Og den usikkerhet, som gjør sig gjældende paa dette omraade har paa første haand virket tilbake paa fiskepriserne. Naar vi ser paa den statistikk, som nu foreligger fra dette aars vinter- og vaarfiske, viser det

sig, at man har været svært litet tilbøielig til at tilvirke klipfisk, og det er ingen tvil om, at en av aarsakerne, og kanskje den væsentligste aarsak hertil er usikkerheten med hensyn til den fremtidige ordning av vor samhandel med de lande, som tidligere og gjennom lange tider har mottat mængden av vor klipfisk. Det er ganske bemerkelsesværdig, at tiltrods for at den italienske valuta for tiden staar svært daarlig, mens den spanske holder sig meget høit oppe, saa har fisketilvirkerne foretrukket, saa langt det var mulig, at tilvirke rundfisk for det italienske marked, men har holdt sig tilbake fra at tilvirke klipfisk for det spanske marked. Aarsakerne kan naturligvis være forskjellige; de kan være forbigaaende; men der er ingen tvil om, at usikkerheten med hensyn til vore handelsforhold likeoverfor Spanien (og Portugal har været den sterkest medvirkende aarsak, og denne usikkerhet vil gjøre sig gjældende fremover i større og større grad, indtil vi naar frem til fuld klarhet over forholdene, saa folk kan vite, hvad de i dette tilfælde har at rette sig efter. Naar vi ser, hvor vanskelig vor fiskerinæring for tiden er stedt, hvor liten kjøpeevne de lande har, som ved siden av de sydeuropæiske lande har været vore viktigste markeder for fiskevarer, naar vi ser, hvor liten kjøpeevne de har, og hvor vanskelig det er at faa noget avsat til disse lande, og naar vi ser, hvilke følger dette har hat for vor fiskerinæring, saa maa vi indse, skulde jeg tro, at det er paatrængende nødvendig, at man her snarest mulig kommer til større klarhet, til mere sikre og mere trygge forhold. Det er ikke mange dage siden, at Stortinget saa sig nødt til at beslutte garantipriser fastsat for sommerfisk fanget i Finmark og Troms fylker og i et enkelt distrikt i Haalogalands fylke. Og hvad var grunden hertil? Grunden var den, at det gamle marked for sommerfiskerne der oppe var fuldstændig stængt paa grund av forholde, som det her ikke er nødvendig at komme ind paa. Naar man ser dette i sammenhæng med andre ting, som paa det nøieste hanger sammen med dette, ting, som jeg ikke nu vil trøtte forsamlingen med at komme ind paa, saa vil det være indlysende for enhver, at her er det uomgjængelig nødvendig, at vi snarest mulig kan komme til mere stabile forhold med hensyn til eksporten av en saa vigtig artikkel som klipfisk. Jeg nævner denne artikkel, fordi den i vort handelssamkvem med f.eks. Spanien og Portugal er vor viktigste utførselsartikkel, men ogsaa for sjøfartens skyld er det meget om at gjøre at vi kan komme til en stabil ordning i forholdet til disse lande. Vor skibsfart paa disse lande har en overordentlig stor økonomisk betydning. I 1913 - det sidste aar for hvilket jeg kunde faa statistik - var de norske skibes optjente bruttofragt i farten paa Portugal henved 4.5 millioner kroner, paa Frankrike over 22 millioner kroner og paa Spanien over 14 millioner, tilsammen repræsenterer dette et meget betydelig indtægtsbeløb, og under krigen vet jo enhver at vor skibsfart paa disse lande har faat ikke mindre, men stedse større og større betydning.

Ut fra disse hensyn som jeg her kortelig har tillatt mig at nævne, forekommer det mig at det er en bydende nødvendighet, at man snarest mulig skrider til forhandlinger med disse lande det her gjælder, for at faa en mer betryggende ordning for de

viktige næringsveie som handelsforbindelsen og samfærdselen med disse lande har en slik avgjørende indflydelse paa. Men der er ogsaa andre hensyn som her trønger sig frem og som gjør det nødvendig for os at faa fuld klarhet over vort handelspolitiske forhold til disse lande. Det er vistnok ingen hemmelighet - det er komiteen meddelt særskilt fra utenriksdepartementet og det har ogsaa været nævnt i aviserne, om end i forsigtige vendinger - at der fra et par av de lande det her gjælder, er kommet protester mot de midlertidige forbudsbestemmelser hos os, som vedkommende lande paastaar er direkte i strid med de vistnok nu opsagte, men endnu indtil videre gjældende traktater. Tiltrods for at dette møte holdes for lukkede døre, vil jeg ikke komme nærmere ind paa spørsmålet, hvorvidt disse besvælinger kan være berettiget eller ikke. Jeg vil dog ikke tilbakeholde den bemerkning, at naar jeg læser det svar som vor utenriksminister har git paa disse besvælinger, saa gir det en indtryk av at være hvad man kalder - i nogen grad ialfald - slet procedyre. Der er henvist til de ekstraordinære forhold her i landet, som ikke er slut med krigen, og selvfølgelig har forholdene paa mange maater været ekstraordinære, men de er i saa maate ikke væsentlig værre end de ogsaa har været tildels før den stor verdenskrig, uten at man deri har fundet grund til at ville fragaa sine traktatmæssige forpligtelser. Jeg tror ikke man kan gaa fra - naar man vil se sandheten ret i øinene - at naar disse midlertidige forbudsbestemmelser er opretholdt, disse forbudsbestemmelser som i krigens aar kunde ha sin fulde berettigelse av hensyn til de særegne forhold som da raadet, naar de er opretholdt, saa er det hensynet til et bestemt ønske hos et stort politisk parti her i landet, det man kalder Avholdspartiet, det er dets indflydelse paa regjeringens politik som har gjort at bestemmelserne er opretholdt. Jeg tror ikke man kan dølge for sig selv, at saa er det i virkeligheten. Dermed vil jeg ikke si at det er uriktig at de opretholdes i og for sig. Det spørsmaal vil jeg ikke komme ind paa her, det vil føre os bort fra den foreliggende sak. Jeg vil bare faa lov at peke paa, at den grund som vi officielt har angit overfor disse lande og som vi selvfølgelig officielt maa være enig i, selv om man ikke mener det er ret, den grund dækker ikke forholdet. Jeg vil ha fremholdt det. Og dette er ogsaa et hensyn som taler sterkt i den retning at man nu snarest mulig maa komme til fuld klarhet over vort forhold til disse lande.

Ser vi nu paa de enkelte punkter som er opstillet i det som regjeringen har foreslaat og komiteen har git sin tilslutning skal være forhandlingsgrundlag, saa møter vi der post 1, som gaar ut paa at det skal være os tillatt i vor fremtidige alkohollovgivning at fastsætte varig forbud mot indførsel av brøndevin og hetvin. Likeoverfor dette har komiteen selvfølgelig ingenting at bemerke. Det er en likefrem følge av det resultat som den ifjor avholdte folkeavstemning ga, og dette maa naturligvis fastholdes. Det kan ikke fravikes med mindre spørsmålet er forelagt folket paa ny til direkte avstemning eller gjennom valg. Ingen regjering og intet storting har ret til at indgaa traktatmæssige forpligtelser som hindrer os fra at gjennomføre en saadan lovordning som her er nævnt i punkt 1, medmindre de har faat folkets uttrykkelige

sanktion paa, at saa kan ske. I det stykke vet jeg at komiteen er helt enig. Punkt 2 og 3 er det selvfølgelig ikke nogen grund til at fæste sig ved; de hænger sammen med punkt 1 som uttryk for den begrænsning, som det spørsmål, der ved folkeavstemningen blev forelagt folket, hadde faat. Med hensyn til punkt 4 vil jeg si, at jeg personlig har været i meget sterke tvil om, hvorvidt det i det hele tat var fornuftig at ta dette med. Naar jeg ser paa hvor store interesser, der baade merkantilt og kommercielt knytter sig til disse traktatforhandlinger, hvormeget der i grunden her staar paa spil baade for vor sjøfart og vor fiskerinæring, saa hadde jeg trodd og tror fremdeles, at det hadde været rigtigst, at man ikke hadde tat mere med end det som var en nødvendig følge av folkeavstemningens resultat, for det maa man jo ha med. Jeg tror, at allerede det læs vilde være tungt nok at trække op ad bakken for vore forhandlere; det var ingen grund til endnu at lægge en pose til paa vognen. Og jeg er av den opfatning, at dette at punkt 4 er kommet med, det kan virke til at vanskeliggjøre forhandlingerne set ved siden av punkt 1, der jo som sagt maa være med. Og jeg vil for mit personlige vedkommende uttrykkelig faa betone, at dette punkt 4, det staar ikke her i forhandlingsgrundlaget med den selvfølgelighetens ret som punkt 1, og derav drar jeg videre den slutning, at naar der skal pruttes - og pruttes maa det, hvis man vil ha noget frem til fordel for os - saa er det paa dette punkt at der kan slaaes av først og fremst; det staar ikke for mig som noget, der under enhver omstændighet skal fastholdes, koste hvad det koste vil. Imidlertid er det min, som hele komiteens rent principielle opfatning, at det selvfølgelig er en stor fordel for os som for ethvert land, at vi kan ha fuld handlefrihet med hensyn til vor fremtidige alkohollovgivning, og ut fra dette synspunkt er jeg gaat med paa, at punkt 4 kommer med. Kan vi redde det gjennom forhandlingerne uten at forlise noget større ved det, er det bare en fordel; ti uanset hvad man realiter mener om et monopol og eneret for samlag til salg av vin, maa det jo indrømmes, at det er en stor fordel, at vi kan faa adgang til at avgjøre dette helt ut fra vort eget skjøn, uten at være bundet av hensyn til andre. Ut fra dette syn har jeg som sagt kunnet være med paa, at punkt 4 kommer med. Men jeg vil ha betonet her hvad jeg allerede før har sagt, at dette punkt 4 staar ikke og kan ikke staa med den selvfølgelighetens ret som punkt 1, der er et direkte uttryk for det resultat, som folkeavstemningen ifjor gav.

I den kongelige proposition er der ved siden av denne utførlige og detaljerte paapeken av, hvad vi maa ta forbehold om, kun med et par ord berørt hvad vi paa vor side under forhandlingerne bør kræve og søke opnaadd; det er dette uttryk om at faa traktater, som tilgodeser vore nærings- og sjøfartsinteresser. Komiteen har gjort opmerksom paa, at dette uttryk er temmelig rummelig og noget ubestemt. Nu er komiteen enstemmig av den opfatning, at det heller ikke vilde være heldi her, naar man skal fastsætte forhandlingsgrundlaget, at gaa meget i detalj; men komiteen har dog fundet, ialfald har det for mig været av stor vigtighet, at burde peke paa et forhold, som vi mener vore forhandlere først og fremst maa være

opmerksom paa, og det er dette, at vort land kan opnaa mestbegunstiget stilling i handelen og samfærdselen paa de lande det her gjælder. Det er en selvfølge, at indførselstold i Portugal, Spanien og Frankrike paa vore exportvarer i og for sig vil danne en hindring for vor export, og blir tolden høi, vil den uvægerlig virke tilbake i nogen grad paa priserne hos os, og da først og fremst paa priserne paa første haand, det er der trykket melder sig. Men det som vil være endnu værre for os end at det blir lagt en noget øket told f.eks. paa klipfisk, det vil være det, at vor fisk, vore varer, faar en høiere told end andre landes varer av samme art, at vi blir stillet ugunstigere end andre lande i konkurransen; det vil være likefrem dræpende for vor export. Og blir vi med hensyn til skibsavgifter stillet ugunstigere end andre konkurrerende lande, vil det selvfølgelig ogsaa ha en skjæbnesvanger betydning for denne meget vigtige næringsvei. Komiteen har derfor fundet at burde paapeke, at det som vore forhandlere først og fremst bør lægge an paa at opnaa, det er dette, at vi ikke blir stillet ugunstigere end vore konkurrenter, enten det gjælder vor export eller vor sjøfart. Jeg vil i denne forbindelse faa lov til at minde om, hvad jeg allerede har nævnt før, at vor fiskerinæring for tiden er meget vanskelig stillet - den, som dog for hele vor lange kyst er den fremforalt vigtige næringsvei. Jeg vil ogsaa peke paa den store betydning, vor skibsfart har - hvad det vil ha at si for os, hvis indførselen stadig overstiger vor utførsel med meget betydelige beløp, hundreder av millioner - hvad det har at si for os, at vor sjøfart, som skal tjene denne differance ind, kan faa saa gunstige arbeidsvilkar som mulig. Thi det er soleklart - skal vi fortsætte med denne daarlige handelsbalance, med en import, som ligger millioner og atter millioner over vor eksport og samtidig ikke kunne faa de indtægter, vi har hat av vor skibsfart i tidligere aar, saa er utgangen given, da kan vi sitte her i Stortinget og reformere baade paa det socialpolitiske og paa andre omraader, indtil vi en vakker dag faar stubben i næsen, og vi ikke har nogen kasse til at ta vor egen diæt av engang. Reformen er selvsagt en nyttig ting, de hører med til samfundsorganismens vekst, de kan ikke undværes, men de økonomiske hjælpekilder maa man heller ikke forsømme, de kan ikke tørkes ut, de er det rotfæste, uten hvilket samfundstræet ikke kan staa og ikke kan suge næring til sig. Det ene er likesaa nødvendig som det andet. Vi maa derfor vogte os for i denne politik at la os drive til ensidighet, saaledes at vi stirrer os blind paa det ene og derover glemmer det andet.

Det er dette syn, komiteen i sine meget korte og særdeles nøgterne bemerkninger har villet gi uttryk for, og da det ikke har kunnet undgaaes, at komiteen, fordi der i mange av de spørsmaal, som her trænger sig frem, var delte meninger inden komiteen, har maattet fare forholdsvis let over dette og ikke har kunnet gaa dypere ind paa tingen, saa har jeg fundet her for mit vedkommende at ville gjøre nærmere rede for mit personlige syn paa disse spørsmaal. - Jeg anbefaler indstillingen vedtat.

O. C. Müller: Det har været uttrykt av en taler, at man maatte kunne vente sig saadanne sensationelle uttalelser, at av den grund skulde dørene lukkes. Det tror jeg ikke, man kan vente, ihvertfald ikke fra min side, sensation kan man vel ikke si, det er. Men hvorfor det er mig magtpaaliggende at faa uttale mig i denne sak, er, fordi der staar saa store interesser paa spil netop for det strøk eller for den by, jeg repræsenterer, at jeg vilde forsømme fuldstændig min pligt, hvis jeg ikke benyttet anledningen, før traktatforhandlingerne kom istand, til at si ifra. Jeg mener, at det ikke var korrekt, at denne sak blev bragt ind for Stortinget som en proposition. Jeg mener, at det er et brudd paa de konstitutionelle former. Det var ikke heldig. Man overfører derved paa Stortinget for tidlig et ansvar, som Stortinget ikke har fuld oversigt over, og jeg mener, at det var bedre, at utenriksministeren og regjeringen eventuelt fik gjøre en retræt, end at la nationalforsamlingen muligens bli nødt til at gjøre det. Da sigter jeg til det grundlag, som det her er tale om. Jeg tror, det vil føles, mine herrer, som noget av en national ydmygelse, hvis vi vedtar punkt 4 idag og muligens maa gaa tilbake fra det av hensyn til de store økonomiske interesser, som staar paa spil. Jeg mener Stortinget burde været forskaanet for en votering over dette spørmaal idag, og jeg mener, at saken burde været forelagt Stortinget som en stortingsmeddelelse, jeg mener, at det vilde været heldigere.

Den ærede representant hr. Gunnar Knudsen sa ifjor under behandlingen av Portugal-traktatens opsigelse, at det var tænkt som en konferance mellem regjering og storting. Det er netop det, jeg mener, at paa den maate skulde saken været behandlet ogsaa denne gang, og derfor var det mig ogsaa magtpaaliggende, at der skulde bli anledning til en intim konferance mellem Storting og regjeringen. Jeg beklager altsaa at man er nødt til paa nuværende tidspunkt at gaa til votering over propositionens punkt 4. Jeg tror ikke man har den tilstrækkelige økonomiske oversigt over de store interesser, som staar paa spil, særlig selvfølgelig for landets torskefiskerier, men ogsaa for trællast, trømme, papir og kemiske produkter, som exporteres til de lande. Jeg mener derfor, at om de nu idag kommer til votering over denne proposition, saa vil ialfald jeg personlig, og jeg tror at alle stortingsmænd gjør ret i at forbeholde sig at staa helt frit, naar resultatet fra forhandlingerne foreligger til vedtagelse eller forkastelse. Først da har man den oversigt over spørmaalet som behøves for at kunne votere over saken. Jeg sa, at denne sak har en meget stor rækkevidde for fiskerinæringen og først og fremst da for torskefiskerierne. Derfor mener jeg at ansvaret for forhandlerne og ogsaa for utenriksministeren og regjeringen vil bli meget stort i denne sak, hvor der staar saa meget paa spil. Og det at faa bragt dette i en tryk havn er en stor opgave at løse. Jeg vil særlig fæste mig ved, at det akkurat paa det nuværende tidspunkt, set fra fiskernes synspunkt, er særlig uheldig at maatte gaa til disse forhandlinger. Man kjender jo tildels her i Stortinget, men ikke paa langt nær nok, til fiskeriernes sørgelige stilling for tiden. Vi har jo netop behandlet spørmaalet om Finmarken, hvor der er direkte

nødstilstand tilstede, og hvor det gjælder bare en liten del av de torskefiskerier som drives her i landet. Og vi maatte der gaa til at ofre millioner, millioner som vi sandsynligvis ikke ser noget igjen av. Det er mit indtryk. Jeg tror heller ikke at stillingen for det øvrige land er bedre, men den kommer bare ikke saa tydelig frem. De er ikke saa paagaene, fiskerne nedover kysten fra Bergen og nordover, som de tildels er der oppe. Men jeg tør forsikre, at stillingen er ikke rar der heller, særlig for de fiskere som sitter paa smaa rum ute ved havet uten noget nævneværdig jordbruk. Og der er heller ikke utsigt til nogen snarlig bedring; det er det bedrøvelige forhold som er tilstede. Man kan ikke si, at om et halvt, om et, om to aar vil denne krisetid være over. Det er ikke tilfælde. Og jeg mener, at fiskerne nu, saadan som situationen er, de taaler ikke nogen yderligere ofre. Det var et ord som blev sagt i denne sal om at situationen var kritisk og at den kan bli alvorlig. Jeg tror det samme ord med fuld ret kan anvendes likeoverfor hele fiskeribedriftens stilling i dette land nu. Storparten av alle som har med tilvirkning og omsætning at gjøre, de har hat stadige, stadige tap. Alt hvad de har hat at sælge saa at si, det har bragt tap, og mange er i betalingsvanskeligheter. Hele fiskerinæringen, baade for sildens og fiskens vedkommende vakler. Sildesituationen kjender man jo bedre til her i Stortinget end fiskesituationen. Man vet at det er praktisk talt ugjørlig at faa sælge sild for øieblikket. Og det er fiskeriernes ene halvpart. Den anden halvpart er den vi behandler idag. Da maa man forstaa at det for os fra fiskeridistrikterne er magtpaaliggende at tale, og at det vilde være at forsømme vor absolute pligt, hvis vi ikke ved en saadan anledning talte frit ut og snakket sterkt fra. Man kan ikke slaa begge ben under en mand og tro at han kan staa allikevel. Jeg mener at noget traktatoffer nu av fiskeralmuen i dette land, det maa der ikke bli tale om. Fiskerinæringen er en hasardiøs bedrift. Den har gjennomgaat kriser før her i landet og alvorlige kriser, men jeg tror det skal vise sig, at vi neppe har gjennomgaat en krise av det omfang og av den ondartethet, som den vi nu er oppe i, som vi nu er begyndt paa. Staten maa ikke lægge sten til byrden. Tvertimot, den maa støtte. Denne side av situationen - sildevanskelighetene - kjender man saa nogenlunde i store træk, tror jeg, saa den skal jeg ikke fæste mig noget særlig ved. Men man vil spørre: Hvordan er situationen for torskefiskerierne nu for tiden? Jeg vil da opplyse om, at alle fiskemarkeder som findes, de er overfylldt. Spanien, Portugal og Syd-Amerika er overfylldt. Vi har tidligere kunnet selge fisk i fast regning; vi hadde oparbeidet os til det efter mange, mange aars stræv, at vi var kommet bort fra konsignationen. Men nu nytter det ikke at faa solgt noget i fast regning av den elendige fisk, som man har her i landet. Kvaliteten er desværre i stor utstrækning - ogsaa paa grund av statens indgrep her - saa skadet og ødelagt, at det viser sig at vi faar kondemneret store partier. Forleden dag saa vi i aviserne, at 3.000 kasser var kondemneret og styrtet paa sjøen over i Rio paa grund av daarlig kvalitet. Kvaliteten deprimerer og skader, og omsætningsmarkederne er som jeg sa overfylldt. Det nytter ikke

saa at si at faa solgt ny fisk i fast regning længer heller, det som var en eftertraktet vare tidligere. Og konsignationer, det som de tidligere bad om baade i Spanien og Portugal, og som de ansaa for noget meget attraaværdig, vil de heller ikke motta nu. De vil ikke motta norsk fisk i konsignation, det er situationen idag. Under krigssituationen fik Spanien og Portugal rent overveiende sin fisk fra andre markeder, og det viste sig at de var fuldt tjent med det. De behøver ikke norsk fisk længer; det er det faktiske forhold. De faar nok fra Labrador og fra New Foundland, fra Færøerne, Island og England. Disse lande har forsynet Spanien og Portugal med fisk under krigen, og de kan fortsætte at gjøre det fremdeles, og de har mestbegunstigelse i disse lande.

Jeg hadde forleden dag anledning til at tale med kapteinen paa en av Thoresens baater, som gaar i rute paa Spanien og Portugal, og han kunde fortælle, at han skulde opover til Kristiansund for at laste fisk, men der var ikke anmeldt en eneste ton derfra; det kommer av at man i Spanien og Portugal ikke længere vil motta norsk fisk i konsignation. Da kan man skjønne hvordan situationen i øieblikket ligger an ogsaa for fiskens vedkommende, og man vil forstaa, hvor alvorlig situationen er ogsaa for vore torskefiskerier. Priserne er naturligvis under disse forhold faldt stærkt, og exportører i min by oplyser mig om, at de taper 100 000-200 000 kroner paa sine gamle beholdninger o.s.v. Jeg vil holde frem dette mørke billede her i Stortinget, saa man kan være klar over den situation, som virkelig er tilstede idag for vore fiskerier, saa man faar handle under ansvar. Jeg har indskrænket mig til at omtale fiskerinæringen; det er den som ligger mig paa hjerte, og det er den som er det fundamentale for min valgkreds, og paa samme maate for alle Romsdalsbyerne, for alle kystbyerne og kystdistrikterne like fra Bergen og opover til Finmarken. Jeg vil nævne et forhold, som har interesse i denne forbindelse. Skatteligningen er færdig og budgettet er opgjort i min by for iaar, og tiltrods for at man flyter paa de 3 aars gjennomsnittsligning for de store inntægters vedkommende, har byen iaar maattet gaa til en skatøre av 15 pct., en eiendomsskat av 7 pro mille, altsaa lovens maksimum, og en formuesskat av 3 pro mille. Og det tiltrods for at man delvis har de foregaaende gode aar at flyte paa. Det viser, at situationen er vanskelig ogsaa i den by. Den samlede utførsel fra landet hadde i 1916 en værdi av omtrent 988 millioner kroner; derav falder 51,6 millioner paa Kristiansund, 49,8 millioner paa Aalesund og 120,3 millioner paa Bergen, - altsammen væsentlig fiskeprodukter og sildeprodukter, og 184 000 mennesker i dette land er direkte eller indirekte knyttet til fiskerierne; dertil kommer de tusinder for ikke at si ti tusinder, som forædler og omsætter disse fiskerivarer. Og der er selvfølgelig nedlagt hundreder av millioner i fiskevær, i lagerhuser, i farkoster, i vægn og alt mulig av den slags, saa det er overordentlig store værdier, som staar paa spill i forbindelse med de traktatforhandlinger, som det nu er spørsmål om. Under debatten om Portugaltraktaten ifjor faldt der fra flere hold - jeg sigter særlig til hr. Bentzen, - bemerkninger om, at man var fuldt opmerksom paa, at man maatte yde

fiskerinæringen erstatning i tilfælde av, at den blev skadelidende ved forbudets indførelse. Ja, det er godt at høre, at denne vilje er tilstede, og selvfølgelig, vil jeg si, maa der erstatning til, hvis den i det hele tat kan skaffes, og hvis den kan anbringes paa de steder, hvor den med rette hører hjemme. Hvordan det skal kunne ske derimot, det forstaar jeg ikke. Det er fiskerne, det er ikke exportørerne i denne sak, som skal ha erstatning; hvis det var exportørerne som skulde ha den, kunde man bare si, at hvis man ikke faar nogen traktat med Portugal, skal exportørerne ha saa og saa meget i tolderstatning for det kvantum de skiber til Portugal; men exportørerne kjøper sin fisk fra et baatlag her og fra et andet baatlag der, hvor de kommer ind, og de sender fisken til forskjellige lande, de sender noget til Portugal, noget til Spanien, noget til Italien, noget til Grækenland o.s.v., og hvordan skal man da faa oppgjort denne tolderstatning? Hvis den norske stat virkelig var villig til at betale, hvorledes skulde man da faa erstatningen paa fiskernes hænder? Man kan ikke forsyne hver eneste fisk med en merkelap med angivelse av, at den og den fisker har trukket den op av havet og saa betale ham erstatningen. Man kan si at det kan ske ad indirekte vei, at staten paa indirekte maate støtter fiskerne med det beløp, som den her maatte ofre, men jeg er heller ikke klar over, hvordan det skulde kunne ske i den form. Det maatte i tilfælde være utenom det, som staten forøvrig yder til støtte for fiskerierne paa samme maate som den yder bidrag til andre næringer; det maatte være utenom det, som staten samfundsmæssig set pligter at yde til støtte av fiskerierne. Og hvordan skal dette kunne komme netop de fiskere tilgode, som har draget op den fisk eller skaffet den fisk tilveie, for hvilken der skal ydes erstatning? Jeg skjønner det ikke. Jeg tror spørsmålet er absolut uløselig, hvis der skal løses retfærdig. Saa har man pekt paa, at man maatte omlægge fiskeribedriften, f.ex. til større omsætning av fersk fisk. Til det vil jeg bare opplyse, at det er simpelthen ugjørkelig. Det er skrei og lange og brosme og den slags fisk, som tilvirkes til klipfisk, og de fiskesorter er ikke salgbare i fersk tilstand. England vil ikke ha den fisk fersk, Tyskland vil ikke ha. England og Tyskland tilvirker selv til klipfisk den skrei eller den store torsk og den slags fiskesorter, som deres trawlere bringer ind fra havet, fordi den ikke kan konsumeres i deres eget land i fersk tilstand. Men selv om det lot sig gjøre, selv om man hadde marked for alle disse millioner stykker med skrei - under et normalt fiskeaar dreier det sig om ca. 60 millioner stykker - selv om man hadde marked for al denne fisk, vil man forstaa at det er umulig. Det er et fiske som drives fra Nordre Bergenhus amt og helt op til Russegrænsen, og hvordan i al rimelighets navn vil man fra de hundreder av fiskevær kunne formidle al denne ferske fisk frem til et marked, selv om det marked skulde findes, hvad jeg vet det ikke gjør? Saa en omlægning av torskefiskerierne til fersk omsætning anser jeg helt udelukket, ialfald i den utstrækning, at det kan ha nogen betydning for den enorme mængde, det her er tale om. Saa har man sagt ogsaa, at man faar gaa over til hermetisk nedlægning av disse fiskesorter. Man hører saa meget rart hernede på Østlandet, naar det gjælder fiskerierne. Det er

utrolig, hvad man kan høre av letkjøpte raad og letkjøpte anvisninger, naar det gjælder fiskerierne. Det er en ukyndighet og et ubekjentskap med de forhold, som den næring drives under, som har forbløffet mig mere end engang. Norges eksport til de vinproducerende lande var tilsammen 44,9 millioner kroner i 1914, derav tok Italien 11,8 millioner, Portugal 9,8, Spanien 12,6, Frankrike 10,7. Av disse 44,9 millioner faldt paa matvarer av dyr, som det heter i toldtariffen, fisk særlig, 28,9 millioner, altsaa to tredjedele av al import til disse lande! Av tørfisk og klipfisk utførte Norge i 1914 av tørfisk 14,8 millioner og av klipfisk 29,8 millioner, tilsammen 44,6 millioner. Altsaa gik to tredjedele av hele produktionen av klipfisk og tørfisk til de romanske lande! Da vil man forstaa, hvilken enorm betydning gunstige traktater med de romanske lande har for torskefiskerierne. Spanien fik 30 pct., Portugal 30 pct., Syd-Amerika 30 pct., og resten fik Italien og endel andre lande.

Under behandlingen av en lignende sak, vi hadde ifjor, under behandlingen av Portugal-traktaten blev der trukket frem en statistikk under krigen. Det mener jeg, maa man ikke indlate sig paa. Statistikk, som gjælder krigstiden, er fuldstændig og ganske misvisende. Den er skapt under saa ekstraordinære forhold, at den nytter det ikke at bygge noget paa for fremtiden. Jeg har fortalt tidligere og sagt, at de vinproducerende lande nu ikke lenger behøver norsk fisk. Det har været det argument, man har møtt fra forbudskredse, at Portugal eller Spanien f.eks. vilde ikke gaa til toldpaalæg paa norsk fisk, fordi det er allemandskost dernede. Men naar det faktisk er tilfælde, at de kan faa al den fisk, de trønger fra andre lande, som har mestbegunstigelse i toldsatser, saa maa man slutte at bruke det argument. Det er ikke korrekt, det holder ikke stik. Man har beviser for, at det er tilstede nu det forhold, jeg her paastaar fra de erfaringer, som krigsaarene har lært os, og jeg vil be fiskerirepresentanterne her i salen at bite merke i det; de kan undersøke forholdet og se, om det ikke er saa, som jeg sier; jeg vet, det er det. Men jeg tror, det bør gjøre herrerne betænkelige.

Det værste land, vi faar med at gjøre, saavidt jeg forstaaer, under traktatforhandlingene, blir Portugal. Det blir det vanskeligste, fordi at dets vineksport til Norge er minket med 40 pct. fra 1913 av og til nu. Dette kommer naturligvis av, at hovedeksportartikkelen i vin fra Portugal er hete vine. Spaniens og Frankrikes eksport av vine er steget enormt og er steget altfor meget. Jeg vil nævne som min opfatning, at den voldsomme import til Norge av lette vine, som er skedd i de senere aar, skyldes for en hel del den ængstelse, som har været paa privat hold, for at man skal faa et letvinsforbud. Netop det Paal Berg'ske lovforslag har gjort, at de, som har nogen økonomisk evne og sætter pris paa lette vine i sit hus, nu har bestilt i fatevis hjem fra utlandet til sine kjeldere, folk, som før kjøpte et dusin flasker eller saa av og til. Jeg vil nævne det argument, for jeg er sikker paa, at hvis man foretar undersøkelser, vil man finde, at man der for en stor del har grunden til den enorme vinindførsel av lette vine og ogsaa champagne i den senere

tid. Jeg mener, at kan man faa begrenset traktatmessig vinimporten fra de lande, som det her gjælder, til, hvad den var før krigen, vilde det være en stor fordel. Jeg er ikke paa nogensomhelst maate for, at man faar en flom av vin ind i landet, men jeg maa paa den anden side fremholde, hvad der staar paa spil for fiskerinæringen. Jeg vil nævne i samme forbindelse, at det luksusforbruk, man har her i landet, av champagne, er yderst uøkonomisk, og det er yderst beklagelig, at man er kommet over til det i saa stor utstrækning. Før, da man hadde de hete vine, drak man et glas eller to av vinen og satte resten bort. Naar det gjælder champagne, er det ikke tale om mindre end en flaske, for den kan ikke opbevares efter at flasken er aapnet. Man maa drikke en hel flaske mot før et par glas, da vi hadde de hete vine. Det er klart, at for valutaspørsmålet og handelspolitisk set er denne foreteelse bemerkelsesværdig og uheldig. Jeg vil si, som jeg sa isted, at det er ikke vininteressene, som det er mig om at gjøre at vareta, men fiskeriinteressene, og jeg haaber, jeg blir trodd, naar jeg sier det.

Jeg citerte ifjor hvad Wedel Jarlsberg sa om opsigelsen av traktaterne med vinlandene. Han sa: "At faa en avtale med Portugal uten at gjøre indrømmelser for vinen, som er Portugals viktigste utførselsartikel, vil være om ikke andet, en politisk umulighet." Noget lignende sa Wedel Jarlsberg, som ogsaa nu er utpekt som hovedforhandler, om Spanien og Frankrike. Vi hadde i 1891 en fisketoldkrig med Spanien, da blev tolden straks forhøiet fra 18 til 36 pesetas, og etterpaa fik vi en traktat med en toldsats paa 24 mot tidligere 18 pesetas. Forskjellen mellem minimal- og maksimaltolden i Spanien idag er 50 %; i Portugal maa vi - dersom vi kommer i uoverensstemmelse med landet og vi ikke opnaar mestbegunstigelsesklausulen - være forberedt paa en fordobling av toldsatserne. Saa vil man spørre: Hvormeget vil dette bety i utgifter for Norge, om de skulde gaa til en saadan forhøielse av 50 % i Spanien og 100 % i Portugal? Helt paalidelig kan jeg ikke svare paa det idag, men det kommer iethvertfald til at dreie sig om adskillige millioner pr. aar. Det var altsaa de millioner, som forbudsfolket her i landet skulde være villig til at betale fiskerne som en toldgodtgjørelse, og da er spørsmålet, om man i dette land foruten de tekniske vanskeligheter, som jeg har pekt paa er tilstede har anledning til at ofre paa fiskerierne alle tider fremover, saalænge man mangler mestbegunstigelsestraktater, saa mange millioner pr. aar. Jeg antar, det kommer til at dreie sig om noget saadant som 3 - 5 mill. kroner om aaret, nøiagtigere kan jeg ikke si det, men det er sakens økonomiske rækkevidde, for fiskerne og tilvirkerne, for det er de som først og fremst blir skadelidende. Jeg vil ialfald be om, at vi ikke maa komme i handelskrig med de vinproducerende lande - det vilde være en stor ulykke - og heller ikke at man maa la tiden løpe fra sig, saa man blir staaende uten traktater. Portugaltraktaten utløper jo 13de december, og den betydning som det portugisiske marked har for norsk eksport av klipfisk er saa stor, at det vil paavirke hele fiskemarkedet ganske overordentlig, hvis man skulde bli staaende uten nogen traktat

med Portugal. Jeg vil ogsaa minde Stortinget om den komedie eller tragedie - eftersom man tar det - som man hadde i 1907, da man foreslog vinavgiften forhøiet fra 100 kroner til 1000 kroner. Jeg vil minde om, at forslagsstillerne, dengang saken kom frem i Stortinget i 1909, maatte stemme og tale imot sit eget forslag. Det var paa grund av den økonomiske rækkevidde, som saken hadde dengang, og den har ikke mindre rækkevidde idag. Jeg vilde anse det meget beklagelig om man skulde faa den historie op igjen. Fiskerinæringens krav er mestbegunstigelse; mestbegunstigelse maa man ha, for vore konkurrenter i England og dets kolonier bl.a. har det. Jeg vil nævne, at Oporto er verdens største klipfiskmarked, og det er i Portugal man som regel betaler de høieste priser for daarlig fisk, akkurat den fisk man nu har saa altfor meget av, og likesaa al undermaalsfisk oppe fra Finmarken. Portugal og særlig Oporto maa betegnes som det regulerende hovedmarked for al norsk klipfisk. Syd-Spanien har været et godt marked tidligere for norsk fisk, men det er nu helt tapt. Newfoundlandsfisken og Labradorfisken æter sig nu opefter de portugisiske og spanske kommunikationslinjer til fortrængsel for vor egen vare, sa en kaptein til mig, saa det er rent sørgelig at se paa for nordmændene.

Saa vil jeg se litt paa den indrepolitiske side av saken. Jeg vil minde om den sirkulærskrivelse om i mai 1919 utgik fra venstreforeningens landsstyre til avdelingerne i landet. Det sies der: "Men hvis traktatforholdet skulde stille sig hindrende i veien for forbudets indførelse, vil arbeidet bli optat for at forsøke disse forhold løst paa en tilfredsstillende maate." Men hvis nu ikke et tilfredsstillende resultat kan opnaaes, hvor staar man da? Hvordan har de da at forholde sig herrerne inden venstre? Jeg mener, at selv venstreavholdsmænd maa kunne staa frit, og deres eget skjøn maa være avgjørende for, hvad tilfredsstillende er, og det maa bli avgjørende for deres votering, naar traktaterne forelægges os til godkjendelse. Traktater som stiller vor fiskerinæring ugunstigere end andre landes kan ikke betegnes som tilfredsstillende. Mestbegunstigelse derimot kan man først si er tilfredsstillende. Det er ganske interessant, hvad en engelsk forfatter sier til forklaring av, hvad en toldtarif er for noget. Han sier, at en toldtarif den lukker ikke bare fremmede varer ute, men den lukker ogsaa indenlandske varer inde, og han sier videre: At lukke for indførselen og samtidig fremme utførselen det er uløselig. Men det forekommer mig, at det er noget av dette uløselige, som propositionen peker henimot. Jeg maa kræve likeoverfor utenriksministeren og regjeringen, at man blandt forhandlerne faar med en mand med indgaaende kjendskap til fiskeriforholdene - særlig deres nuværende vanskelige stilling - og med kjendskap ogsaa paa fiskeeksportens omraade. Og jeg gaar ut fra som en selvfølge, at fiskeridirektøren, hvis han ikke blir med blandt underhandlerne, maa bli forelagt til betænkning hele spørsmålet og de forskjellige faser, som optræder under forhandlingerne. Jeg tror fiskeridirektøren ser helt objektivt paa dette spørsmaal. Og jeg legger mere vekt paa at han faar

anledning til at delta i forhandlingerne, end at nogen eksportør faar anledning til det, for det er jo først og fremst et fiskerispørsmal. Det er fiskeralmuen som kommer til at lide. Paa side 3 i indstillingen siges det, at departementet antar "at det maa bli de norske forhandleres opgave at arbeide for avslutning av nye traktater som tilgodeser vore nærings- og sjøfartsinteresser og samtidig sikrer vor handlefrihet med hensyn til en alkohollovgivning der forutsætter en ordning som nævnt i propositionen." Naar jeg peker hen til hvad jeg citerte av en forfatter her isted, vil man forstaa at det er noksaa gyngende grund det hele bevæger sig paa, og uttrykkene er svævende og taakeagtige, - enten det er gjort med hensigt eller ikke, det skal jeg ikke komme nærmere ind paa. Men jeg mener at det skulde være magtpaaliggende for regjeringen og utenriksministeren særlig at faa vite hos Stortinget, naar de nu har denne konference, som jeg vil kalde det: Hvad er det minimum som skal tilgodesees? Hvad er det minimum som vi maa ha? Hvad man har nævnt er dog maksimum; vi vil ha alt og ingenting yde; men jeg skulde ha lyst til at vite hvad Stortinget mener skal være det minimale. Jeg siger atter, at det minimale maa være mestbegunstigelse hos vedkommende land. Dette fordrer forresten ogsaa komiteen i sin indstilling. Nu har vi fikserte, traktatbundne toldsatser ogsaa i de romanske lande, det vil si, enkelte av dem, og det er mer end mestbegunstigelse. Mestbegunstigelse er jo at man blir sikret den laveste toldsats i vedkommende land. Traktatbundne toldsatser medfører, at man ikke har anledning til at forhøie tolden, hvad man kan gjøre under mestbegunstigelse, så vi yder et offer allerede ved at forlate de traktatbundne toldsatser og gå over til mestbegunstigelse. De fikserte traktatbundne toldsatser gir jo en betydelig større tryghet for hele næringen, det er ganske klart; men dette kan vi kanskje ofre for at opnaa en ordning.

Saa er der fremkommet, som ogsaa ordføreren i saken var inde paa, besvælinger over at de midlertidige forbudsbestemmelser ikke er i overensstemmelse med traktatforpligtelserne, og at komiteen ogsaa uttaler sin beklagelse over at et slikt forhold kan komme frem i det hele tat; men jeg skulde ha lyst at spørge: Hvorfor er ikke disse beklagelser og disse indsigelser trykt? Hvorfor er de ikke tilgjængelige for offentligheten? Og hvor mange av Stortingets medlemmer utenom den forsterkede konstitutionskomite er det som vet hvad som staar i de dokumenter? Det burde dog være magtpaaliggende at faa saken alsidig belyst, saa man kunde danne sig en mening ogsaa om det spørsmal. De følger som utrykte bilag; men jeg vilde sat pris paa, at de fulgte som trykte. Vi kjender nu imidlertid til ad anden vei hvad som har passeret. Der stod forleden dag i "Aftenposten" noget i den anledning, en tale som den portugisiske utenriksminister holdt 13de november 1919 om forholdet til Norge. Han siger blandt andet: "Ved nu at forby import av vine, hvis styrke overstiger 12 pct., opfylder ikke den norske regjering handelstraktaten med Portugal." Det er ordret hvad han siger. Saa siger han videre: "Vi har ikke til hensigt fra Portugals side at bruke

handelsrepressalier mot Norge; men de, som kjender vigtigheten av den norske handel med Portugal, især med hensyn til klipfisk og fragtfart, vet, at vi disponerer over tilstrækkelige midler til at svare paa den ugunstige behandling, Portugal har været gjenstand for fra Norge med hensyn til de bestemmelser i handelstraktaten, som angaar vort lands viktigste eksportartikel." Saa føier rigtignok "Aftenposten" bare til: "Det diplomatiske sprog har som bekjendt sine eiendommeligheter, men det er ikke vanskelig at forstaa sproget." Der har man altsaa noget som følger saken som utrykte bilag.

Punkt 4 i forhandlingerne gaar jo ut over folkeavstemningens resultat. Det er ikke tvil om det. Derfor er det ogsaa, som ordføreren i saken pekte paa, saa vanskelig at gjennomføre, og det vil virke paa traktatmagterne derhen, at de vil bli mistænksomme. De vil naturligvis fra erfaringer som de tidligere har hat med brøndevinshandelen og dens overgang til samlag, forstaa, at det betyr en skarp begrænsning i deres handelssamkvem med Norge. Kan man faa det med, vel saa er det selvfølgelig ikke mig imot. Tvertimot. Jeg vil sætte meget pris paa at man fik det med. Men at man skal sætte saa meget ind paa at faa det igjennem, at mestbegunstigelsesklausulen skal staa i fare, vil jeg advare mot.

Nu en liten parentes. Det er angaaende den vin, som man besværer sig saa meget over at man faar dernede fra; det som vi populært kalder "vino blanco", og som man betegner som et frygtelig sundhetsskadelig stof. Jeg har forsøkt at faa endel opplysninger fra første haand dernede, om hvad det er for noget stof igrunnen, og det er oplyst mig at det er naturvin, det er bondevin, som i og for sig selv er reell nok; men det er netop den norske lovbestemmelse om 12 volumprocentgrænsen, som gjør at vinen blir ødelagt. For at forhindre at den gjærer ut, tilsætter man den svovlsyrling; man svovler fatet og saa stopper man gjæringen, den gjæring som betinger en reel naturvin. Naar da den i gjæringen stoppede vin kommer i et menneskes mave, fortsætter gjæringen. Da er svovlingsprocessen slut, og derfor virker den ogsaa, som den virker. Det er altsaa noget til vor egen skade, at vi holder saa striks paa 12 pct. grænsen. Jeg vet at det har hændt, at portugisisk vin er sendt usvovlet til Norge. Den var prøvet før avsendelsen fra Lissabon og hadde ikke 12 grader; men da den kom til Norge, hadde den 13 grader, og den maatte returneres. Det var altsaa den naturlige utviklingsproces for den vin. Men Norge tillater ikke, at det skal kunne ske. Derved blir ogsaa produktet i mange henseender skadelig. Det er en opplysning, som jeg tror ikke er almindelig kjendt, og derfor skyter jeg den ind som en parentes.

Jeg vil si om indstillingen, at den er et høist optimistisk produkt. Alle indskrænkninger, som forbudsfolket ønsker, har man paa den ene side, og paa den anden side har man kravet om mestbegunstigelse. Det er, som enhver vil forstaa, uforenlig med traktatforhandlinger at saa kan ske. Spørsmålet i traktatforhandlingerne gjælder, at vi blir enig om gjensidig ydelse og gjensidig indrømmelse. Den ene part kan

ikke faa den hele vinding, den hele profit. Jeg vil ikke være med paa at ofre fiskeriinteressene for at gjennomføre punkt 4. Det vil jeg allerede nu ha sagt. Jeg mener, at der maa større klarhet til. Jeg tror, det vilde være gavnlige baade for utenriksministeren og regjeringen og forhandlerne, om de fik en tydelig pekepin, naar nu saken engang kommer ind for Stortinget, en større klarhet, og at de fik vite, hvad det er det minimale, Norge vil fordre, at man ikke bare opsætter et maksimalt program, men ogsaa et minimalt program. Jeg vil henstille til utenriksministeren, at forhandlerne gjøres bekjent med den debat, som finder sted i Stortinget idag, slik, at jeg kan føle mig trygg for, at de betæneligheter, jeg fremholder, ogsaa kommer for deres øren. Uten det vil jeg si, at det var delvis forfeilet, at jeg har lagt beslag paa Stortingets tid. Det forestaar landet vanskelige tider, men vi maa ikke selv gjøre dem endnu vanskeligere og tyngre, end de behøver at bli, og jeg mener, at særlig fiskerirepresentanterne maa ha øinene aapne, naar de skal veie forholdene i traktatsspørsmålene mot hinanden. Jeg har fundet det helt nødvendig at fremholde, hvad som staar paa spil for fiskerinæringen og ikke minst for min egen by. Jeg vil ha sagt fra, før traktatforhandlingernes resultat forligger, for jeg mener, at da kan det kanskje være for sent.

Præsidenten: Præsidenten skal oplyse til underretning for repræsentanterne, at de utrykte dokumenter er fremlagt paa præsidentens bord og er tilgjengelig her for alle, som vil se dem.

Bentzen: Det er vel paa det rene, at alle repræsentanter i denne sal omfatter denne sak med betydelig interesse og er klar over, at det virkelig er store interesser, som det her er tale om. Det er spørsmålet om fiskeinteressene, sjøfartsinteressene paa den ene side og landets adgang til selvstendig uten inblanding fra en fremmed magt at kunne ordne sig med hensyn til sin lovgivning, i dette tilfælde, naar det gjelder alkohollovgivningen, paa den anden side.

De to foregaaende talere har noksaa utførlig været inde paa de interesser, som knytter sig til vore fiskerier og til vor skibsfart. Man har efter min opfatning ikke lagt saa avgjørende bredt på de interesser, som knytter sig til den ting, at landet selvstendig og som sagt uten innblanding fra andre magter kan faa gjennomført en lovgivning, som er efter folkets ønske. Jeg vil faa lov til for mit eget vedkommende og ogsaa delvis for den fraktion i komiteen, som repræsenterer avholdsfolkens interesser, at komme med nogen bemerkninger vedkommende indstillingen. Det ble næmlig uttalt her for en tid tilbake av den ærede statsminister, at disse forhandlere skulde ikke ha bundet mandat. Saavidt jeg forstod ham, saa skulde de søke indenfor rammen av det, som blev vedtatt her av denne forsamling, at faa gjort det beste ut av det; men de skulde ikke ha helt bundet mandat. Jeg forstaar det slik, at naar Stortinget vedtar en ramme for disse forhandlinger, da er det meningen selvsagt fra Stortingets side, at de, som faar med utførelsen av dette arbeide at gjøre, maa holde sig

indenfor rammen, som her blir optrukket. Jeg kan ikke tænke mig, at den ærede statminister med sit uttryk mente, at det skulde være adgang for forhandlerne til at gaa utenfor denne ramme. Dersom det blev spørmaal om forandring i denne ramme, maatte den sak paany for Stortinget, og det fik bli Stortingets sak, dersom ikke regjeringen turde ta ansvaret for det, at løse paa den ramme, hvis man mente, at det var nødvendig. Jeg vil ha sagt det, for dersom ikke det skal være tilfælde, vil det ikke ha stort at bety dette, at Stortinget paa denne maate optrækker rammen og grundlaget for forhandlingerne. Jeg vil dessuten, forat der ikke skal være nogen misforstaaelse paa dette punkt, faa præsisere, at det later til at ha været enighet om, at naar man har brukt uttrykket hete vine og vil indføre forbud mot hete vine, saa gjælder det 12 pct. grænsen. Det har været nævnt her tidligere og sist av den ærede repræsentant fra Kristiansund, og det bekræfter den almindelige opfatning utover landet, at det er 12 pct. grænsen, man tænker paa, naar man taler om skille mellom hete og lette vine. Jeg vil gjerne slaa fast det, fordi det har ganske stor betydning. Jeg vil dessuten peke paa, at det vil være ønskelig, om disse forhandlere, som faar med denne sak at gjøre, vil søke at faa de kortest mulige opsigelsesfrister for disse traktater, og jeg vil føie til, at personlig er jeg av den opfatning, at det vil være taktisk heldig, om disse traktater utløper paa en gang. Man skal være opmerksom paa, at selv om man har faat indført i grundlaget for traktatforhandlingerne, at indførsel av brændevine og hete vine skal tillates til medisinsk, teknisk og videnskabelig bruk og likesaa punkt 3 om, at lette vine fremdeles skal være tilladt, saa vil jeg særlig med hensyn til det sidste gjøre oppmerksom paa, at man maa ikke her være av den opfatning, at fordi om det staar i traktatgrundlaget for tiden, saa skal man ogsaa i fremtiden være bundet til at opretholde den situation, at man skal være nødt til at indføre vine under 12 pct. Jeg mener, at det norske folk, dersom det ønsker det, maa ha adgang til at gaa videre paa den vei, som det har betraadt, nemlig forbudsveien, som har faat anerkjendelse av det store flertal her i landet. Det maa som sagt ha adgang til at gaa videre, og det er kanskje en selvfølge - jeg behøvet ikke at nævne det, men jeg gaar ut fra, at stillingen er saadan, at man vil fortsætte paa den samme vei - at der er adgang til at opsi vore traktater, dersom folket ønsker at gaa videre. Det er sagt her under diskussionen, at punkt 1 og forsaavidt ogsaa punkt 2 og 3 staar her i dette forslag som helt selvstændige; derimot er ikke punkt 4 saa selvstændig. Ja, da bør vi virkelig se paa, hvad punkt 4 indeholder, for dersom ikke punkt 4 skal vedtages, dersom ikke Stortinget slutter sig om punkt 4, saa mener jeg, at det som staar i propositionens punkt 1, 2 og 3 er værdiløst. Punkt 4 indeholder nemlig det som er kravet og som, saavidt jeg har forstaat, har været kravet fra alle mennesker i dette land, nemlig at vi nu ikke vil gaa med paa at la os binde i vor fremtidige alkohollovgivning. Den ærede statsminister uttalte her for en tid siden, at det var en selvfølge, at vi maatte staa helt frit i vor alkohollovgivning, og dertil tror jeg, han har

landets tilslutning. Jeg tror, det norske folk nødig vil ha om igjen den historie fra 1909. Vi vil hævde det som et selvstendig krav fra vort lands side, at vi vil staa frit med hensyn til vor alkohollovgivning. Men hvad er det punkt 4 videre aapner os adgang til? Jo, det er den ting, at vi kan gjennem statens organer ha kontrol med de vinsorter, som indføres her i landet. Vi har i punkt 3 sagt, at vi vil gaa med paa, at lette vine indføres, men vi vil ha noget herredømme over, hvilke av disse vinsorter vi skal indføre i landet, og paa det punkt har komiteen i sine præmisser git grei besked. Den har sagt følgende: "Imidlertid er komiteen enstemmig av den opfatning at det vil være en meget væsentlig fordel at vort land kan opnaa fuld handlefrihet ogsaa i dette spørsmaal, og ut fra den betragtning finder man at kunne anbefale at punkt 4 blir staaende." Og den har hævdet videre, at den vil ha denne adgang til at kunne udelukke surrogatvine. Jeg vil understreke dette, fordi det utover landet er en enstemmig raadende opfatning i de forskjelligste politiske partier, at vi maa gjøre alt hvad der staar i vor magt for at bli kvit de saakaldte surrogatvine. Jeg fastslaar, at vi gaar med paa, at de lette vine skal tillates indførte indtil videre. Vi staar ellers frit i fremtiden, men vi forlanger - og det mener jeg, vi bør kunne gjøre regning paa, at alle mennesker i dette land med samfundssyn vil gaa med paa - at de saakaldte surrogatvine skal vi søke at udelukke. Jeg maa forøvrig gjøre opmerksom paa, at den indtstilling som foreligger her for et enkelt punkts vedkommende ikke er i overensstemmelse med, hvad komiteen var enig om, da den gik fra hinanden efter de sidste forhandlinger. Det kan hände, at det ikke har stort at bety, især efter den ærede komiteordførers uttalelser, som gik ut paa, at det var ut fra kravet om fuld frihet i vor alkohollovgivning, at han for sit vedkommende hadde gaat med paa punkt 4; men jeg finder at burde gjøre opmerksom paa det, fordi det ellers kan bli gjenstand for misforstaaelse. Vi var i komiteen enig i følgende redaktion vedkommende dette punkt: "Punkt 4 staar forsaavidt i en særstilling som dets tilstedeværelse ikke kan utledes av folkeavstemningens resultat; enkelte av komiteens medlemmer har derfor været i tvil om, hvorvidt dette punkt i det hele tat burde tages med. Imidlertid er komiteen enstemmig av den opfatning, at det vil være en meget væsentlig fordel, at vort land kan bli staaende frit med hensyn til den fremtidige alkohollovgivning, og ut fra den betragtning finder man at kunne anbefale, at punkt 4 blir staaende." Det var, hvad komiteen var enig om, og det var en redaktion, som jeg for min del kunde akseptere. Imidlertid har sidste punktum i dette avsnit faat en noget anden ordlyd. Som man hørte hævdet vi fuld frihet i vor alkohollovgivning, og det var paa det grundlag, at man gik paa punkt 4. Det har som sagt i den trykte indstilling tilslut faat en noget anden redaktion, og jeg vil bare faa lov til at gjøre opmerksom paa den forskjel. Det staar nemlig i sidste punktum: "Imidlertid er komiteen enstemmig av den opfatning at det vil være en meget væsentlig fordel at vort land kan opnaa fuld handlefrihet ogsaa i dette spørsmaal, og ut fra den betragtning finder man at kunne

anbefale at punkt 4 blir staaende." Jeg vil bare gjøre opmerksom paa den forskjell, som efter min mening foreligger her, at man i komiteens trykte indstilling peker tilbake paa punkt 4 istedenfor, hvad vi oprindelige var enig om: Full handlefrihet med hensyn til hele vor alkohollovgivning. Jeg finder at ville gjøre opmerksom paa det, fordi jeg selv vil ha ryggen fri. Med hensyn til et andet punkt, som ogsaa har været paa tale, nemlig om forhandlernes antal, saa vil det fremgaa av indstillingen, at komiteen ikke har befattet sig noget væsentlig med det. Vi, som representerer forbudsfolket, vil kræve likeoverfor regjeringen, at forbudsfolket blir representert med to forhandlere i dette utvalg, men vi har ikke i komiteen fundet at burde opta noget forslag eller i det hele tat berøre spørsmålet mere indgaaende der, fordi vi mente, at her bør regjeringen stilles mest mulig frit. Jeg gaar ut fra, at det er regjeringens mening at faa sammensat et forhandlingsutvalg, representerende mest mulig de interesser, som her er tilstede, og ogsaa bedst mulig, i det hele tat søke at imøtekomme de krav, som stilles fra de forskjellige interesserte i den utstrækning som det er mulig. Jeg vil saaledes henvise til at den ærede representant fra Kristiansund var inde paa, at fiskeriinteressene maa faa sin representant her i utvalget, og dertil har jeg selvsagt intet at bemerke. Jeg mener i det hele tat, at de forskjelligste interesser maa her være representert slik, at det ikke skal kunne gaa an at si etterpaa, at de har hat for liten representation, man har ikke hat adgang til, saaledes som man kunde ønske, at faa fremlagt sine interesser slik som det burde være gjort. Men jeg vil nævne dette krav fra avholdsfolkets side om at faa 2 representanter i utvalget som et av de krav, som regjeringen maa ta under overveielse, og som jeg haaber den vil imøtekomme. Jeg kan ikke skjønne, at det vil være noget i veien for at imøtekomme et slikt krav.

Dette var enkelte bemerkninger overfor indstillingen. Jeg vil dernæst fremkomme med endel uttalelser overfor de bemerkninger, som er fremkommet fra komiteens ærede ordfører i forbindelse med denne indstilling. Han fremhævet med hensyn til det konstitutionelle, at det var litt usedvanlig dette, at regjeringen forela et slikt spørsmål paa forhaand. Ja, det er kanskje det, men jeg vil si, at i dette tilfælde er det en prisværdig fremgangsmaate fra regjeringens side. Jeg skulde forresten ønske, at man i større saker vilde benytte en slik fremgangsmaate som dette, jeg tror, det vil ha sin store betydning, selv om det er litt usedvanlig. Jeg tror det vil være riktig, at Nationalforsamlingen paa et tidlig tidspunkt faar være med at drøfte disse store saker istedenfor, som regelen er, at være sandpaastrør. Det er saavidt jeg kan forstaa heller ikke meningen med Nationalforsamlingen, at den utelukkende skal være sandpaastrør i disse saker. Jeg tror, det vil være heldig, at vi har mest mulig indflydelse paa vor utenrikspolitikk. Det blev nævnt av den ærede komiteordfører - og jeg var forsaavidt forberedt paa det, som han vistnok har været en av de, som har hat vanskelig for at gaa med paa punkt 4 - at man ikke burde ta punkt 4 med. Lasset vil bli tungt nok allikevel, og det kan det vel forsaavidt være, men jeg

gjentar, at dersom vi ikke hadde medtat punkt 4, som gir os adgang til at øve den kontrol, vi maa ha i dette tilfælde, saa hadde hele denne proposition efter min mening været verdiløs. De andre punkter er selvsagte, forsaavidt som vi er bundet ved folkeavstemningen til det resultat, men punkt 4 hævder den ting, at vi ogsaa, naar det gjælder lettere vine, skal ha nogen frihet. Den ærede komiteordfører sa, at paa dette punkt var det at der maatte kunne pruttes. Jeg kan ikke dele den opfatning, og jeg vil si, at dersom traktatforhandlingerne skulde gi det resultat, at vi ikke skal faa saapas frihet, at vi skal kunne stenge ute de saakaldte surrogatvine, da tror jeg, at det norske folk vil bli sørgelig skuffet. Den frihet maa vi ha. Det gaar ikke an at hævde, at vi skal ha fuld frihet med hensyn til vor alkohollovgivning og straks derefter si, at vi skal indskrænke vor frihet i den grad, at vi ikke engang skal kunne holde ute disse surrogatvine. Jeg maa fastholde sterkt den ting, at paa dette punkt maa der tas hensyn til det store flertals mening her i landet, og jeg er overbevist om, at de aller fleste mennesker, selvom de hverken er avholdsfolk eller forbudsfolk, er av den opfatning, at disse surrogatvine maa vi holde utenfor. Det er det væsentlige ved propositionen, og det er det som har bidrat til, at vi paa vor side har været forholdsvis fornøiet med propositionen.

Der er bare et par korte bemerkninger tilslut. Det blev nævnt her av den ærede repræsentant fra Kristiansund med hensyn til vor handelsbalance, at den var saa daarlig. Ja, det maa villig medgis, men jeg vil spørre: Er det fornuftig politik her i vort land, at vi istedenfor matvarer skal føre ind vin i slike portioner som vi har gjort i det sidste? - Jeg er saa fuldstændig enig med repræsentanten fra Kristiansund med hensyn til den champagneflom, som vi har her i landet; det vilde ikke være fortidlig, om man simpelthen forbød denne champagneimport. Man maa ialfald hævde sin selvstændighet slik at man ikke lar vor handelsbalance bli end yderligere forværret ved at la denne import av champagne fortsætte. Det blev oplyst, at vi ifjor hadde indført vin her i landet for meget over 100 mill. kroner. Det er da, mener jeg, ikke noget rart i, at vor handelsbalance staar daarlig. Jeg vil ogsaa faa lov at peke paa det som blev oplyst av den ærede repræsentant fra Kristiansund, at vor utførsel i 1914 dreiet sig om ca. 45 millioner kroner, og derav var 28,9 millioner kroner til "mat av dyr", som det heter, og derav væsentlig fisk. Men hvis man tar og sammenligner det med det, vi importerer av vin, saa er det et stort spørsmaal, om det ikke rent statsøkonomisk set vilde være en fordel for landet, at vi ogsaa blev kvit denne vinimport, selv som det delvis skulde gaa ut over eksporten av disse vore varer. Det er et stort spørsmaal - jeg er paa det rene med, at vi blir ikke enige om det, og jeg skal ikke komme nærmere ind paa det nu. Det var en opplysning, som jeg noterte mig, og som var ganske interessant at faa. Den ærede repræsentant sa nemlig, at differencen mellem mindste og største told vilde dreie sig om ca. 3 à 5 millioner kroner pr. aar, og dette maatte erstattes fiskerne. Ja, jeg vil være med paa at erstatte fiskerne saa langt som det er forsvarlig, og naar jeg nu ser, at der er spørsmaal om en 3 à 5 millioner

kroner, og sammenholder det med, at vi importerer vin her til landet paa ett eneste aar for 100 millioner kroner, saa er det min opfatning ialfald, at det ikke er forsvarlig politikk at fortsætte paa denne maate. Jeg vil anbefale indstillingen vedtat slik som den er foreslaat, og jeg gaar ut fra som givet, at dersom det blir nødvendig at fravike det grundlag, som der her er tale om, maa det ikke bli gjort, førend Stortinget paanyt faar behandlet saken.

F. L. Konow: Naar Norge ved tidligere anledninger har gaat til underhandlinger med de romanske lande for at afslutte handelstraktater, der har git vort lands produkter indgang til vedkommende land paa like gode vilkaar som konkurrerende landes varer, og likeledes for at sikre sine sjøfartsinteresser, saa har ved underhandlingerne vegten været lagt paa disse to sider af sagen. Vi har hittil ikke formaaet at gjøre andet likeoverfor vore vininteresser end at vi til en viss grad har maattet moderere vore toldsatser. Vi har hat vanskelig for at kunne hindre at vinimporten kunde bli for stor. Men forholdene har tidligere i landet ikke været saaledes, at vi har hat noget særlig press paa os i retning av at kunne faa store mængder av vin importert. Vi har engang hat en laddevinsimport, hvor vi fik den kunstige vin ind paa os. Jeg er ganske enig i det, som blev fremholdt av den foregaaende taler, at noget av det, man maa søke at sikre sig, det er, at vor import av vin for fremtiden maa begrænses til de rene naturvine. Den maa begrænses saaledes, at vi ikke faar vinsorter ind til landet, som er til skade for det norske folks helbred. Der er av repræsentanten fra Kristiansund fremholdt omtrent alt det, der kan siges, naar det gjælder, at vore forhandlere bør beskytte fiskeriinteresserne. Jeg synes dog, han ikke var sterk nok i sit krav, naar han vilde la sig nøie alene med mestbegunstigelse. Det har altid av de fiskeriinteresserte været anset som et overordentlig stort gode, at det i handelstraktaterne med Portugal, Spanien og Italien har været fastsat visse toldsatser, som fiskerne og tilvirkerne og eksportstanden har været sikker paa vilde kunne holde sig gjennem flere aar. Det er klart, at hvis vi skulde faa handelstraktater, som var kortvarige, eller hvis vi utelukkende skulde faa en mestbegunstigelsesklausul ind i vore handelstraktater, saa vilde der komme et usikkert moment ind, som vilde være til væsentlig skade for fiskerne, idet de, som skal kjøpe deres produkter i løpet av den forholdsvis korte tid, fiskerierne foregaar, og som ogsaa maa ta hensyn til, at eksporten maa foregaa over det hele aar, vil ikke se sig istand til at betale de gode priser til fiskerne, som de vilde kunne gjøre, hvis de var sikre paa, at vore handelstraktater sikret dem visse lave toldsatser paa afsætningsstederne.

Det var av den foregaaende taler fremhævet som en fordel, at vi skulde faa alle vore handelstraktater opsagt paa ett tidspunkt. Det mener jeg er et meget tvilsomt direktiv til vor regjering. Jeg tror, det vilde være rigtigere, naar man nu skal gaa til en underhandling, forsigtig at sondere terrænget hos de 3 forskjellige lande, som der skal underhandles med, søke at gjøre sig op en mening om, hvor man kan faa de beste

vilkaar og derefter træffe et valg med hensyn til hvor man skal lægge de første underhandlinger. Det gaar ikke dette, naar den ene skal underhandle med 3, at faa alle de 3 mot sig paa engang. Det er efter min mening meget klokere og forsigtigere politik at sondere, hvor man kan faa de bedste vilkaar, og søke at faa dannet et grundlag for underhandlingerne der, hvor man mener, man staar bedst. Der er ett moment, som jeg mener, man ikke skal la være ute av betragtning, det er ganske særlig i Frankrike kommet frem ved forskjellige anledninger, idet Frankrike har beskyttet sine egne fiskerier for derigjennem at kunne øve op en stor sjømandsstand baade til sin handelsflaate og til sin krigsflaate. Jeg vet ogsaa, at Portugal paa sin side gang paa gang har forsøkt gjennom beskyttelse at faa fremmet sine egne fiskerier. Disse to ting, fiskerierne og handelsflaatens vækst, hører mange steder sammen, og saaledes som forholdene har været nu under krigen, saa maa man være opmerksom paa, at der netop baade i Frankrike, Spanien og Portugal er sterke kræfter fremme for at bygge sig op en flaate, som er stor nok til, at de kan bruke den til sin egen handel, baade eksporthandel og importhandel, og et led i det at skaffe sig en egen handelsflaate er det at kunne faa utviklet sine egne fiskerier. Disse to ting gaar haand i haand. Derfor er det slet ikke utelukket, at de stater, vi nu skal underhandle med, ser store interesser for sig selv i ikke at la den norske fisk faa et altfor stort indpas hos dem selv, idet en altfor billig utenlandsk vare vilde kunne hemme trivselen av deres egne fiskerier. Man maa gjøre sig op den mening, at det er slet ikke saa særdeles om at gjøre for disse fremmede lande at faa vore varer. Det var engang, at den norske fisk var særlig billig, det gjaldt at skaffe en billig vare til de brede lag av folket. Men nu har ikke prisen paa den norske fisk været relativt saa billig, som den har været i tidligere aar, og derfor har ikke de samme store almeninteresser været fremme i de romanske lande for at faa ind det fremmede produkt, idet den norske tørrede fisk ikke stiller sig saa billig som fødemiddel, som tilfældet var tidligere. Det blev fremhævet, at avholdsfolket vilde kræve flere repræsentanter. Først vil jeg si det, at jeg tror, at jo flere repræsentanter der sendes ut fra Norge, desto vanskeligere blir det for nogen af disse at kunne komme i direkte forhandlinger med motparten. Man maa jo være opmerksom paa, at ikke fra noget av de andre lande kan det ventes at der vil bli sendt ut repræsentanter, som repræsenterer det samme syn som vore avholdsfolks - almene hensyn og alkoholinteresser. Jeg tror repræsentanter for avholdsfolket vil ha meget vanskelig for at kunne finde forstaaelse netop hos de repræsentanter, som utnævnes fra den anden side. Derfor er det jo ikke sagt, at der ikke i de romanske lande findes folk, som ogsaa har avholdsinteresser, men jeg tror ikke man vil komme til at møte dem ved den anledning, og hvis avholdsfolket skulde mene de har saa meget at bære frem, da kunde jeg ogsaa peke paa, at forretningsstanden burde kunne gjøre krav paa flere udsendinger. Den burde først ha en repræsentant for eksportinteressene, saa burde den ha en for vininteressene

og saa en for søfarten. Nu tror jeg ikke det er saa om at gjøre at faa saa mange folk, jeg tror det er mere om at gjøre at faa færre folk, folk som baade under møterne og gjennom samvær underhaanden kan fremholde de norske interesser paa en rigtig maate. Det gjælder mere at ha færre gode end at ha mange. Dette er ikke underhandlinger i forsamlinger, hvor det gjælder at ha flest mulig, ha en majoritet - her spiller jo ikke majoriteten nogen rolle. Det er maaten at fremføre sine saker paa det gjælder. Der har været sagt, at underhandlerne kan ikke komme tilbake, uten at de har enten sikret sig eller faat forkastet helt og holdent det, som er forelagt her idag. Jeg mener det er et overordentlig steilt standpunkt. Hvis der gjennom underhandling kan opnaaes vilkaar, som kan ansees for at være antagelige, saa mener jeg det ikke burde være utelukket, at forhandlerne kom tilbake og forelægge disse for de hjemlige myndigheter. Det er jo saaledes, at vi gjerne vil hævde vor egen lovgivning staaende uantastet likeoverfor fremmede magter. Vi har jo som bekjendt i den franske handelstraktat en passus - det gjælder den norske lovgivning - som lyder: "Saalænge den nugjældende lovgivning ikke forandres til skade for handelen med franske vine og spirituosa." Det vil altsaa si, vi har ikke ret til at forandre vor lovgivning om dette punkt. Jeg kan være enig i det, at man maa forsøke i størst mulig utstrækning at kunne staa frit med vore egne love; men, hvis det kræves, maa vi søke at faa en lovgivning, som fuldt ut dækker det, som vore handelstraktater kommer til at binde os med, saa vi er sikker paa, at der ikke kommer til at opstaa tvilsomme forhold, hvad jeg har en opfatning av at der har opstaaet likeoverfor fortolkningen av flere av de paragraffer i handelstraktater, som vi nu har hat med de romanske lande. Noget, som jeg ogsaa har været med og pekt paa i indstillingen og under behandlingen i komiteen, det er, at man maa lægge en ganske særlig vekt paa at faa varetat de nuværende handelsinteresser og søfartsinteresser. Jeg vil ikke nærmere utvikle, hvad det vil si, hvis vi skulde komme op i en toldkrig. En toldkrig med de fremmede lande, Spanien, Portugal og Frankrike vil efter min mening komme til at gi fiskerierne et slag, som de vilde ha vanskelig for at forvinde; ialfald vilde det ta umaadelig mange aar, før de kunde komme sig op igjen. Hele fiskeribedriften ligger som bekjendt sterkt nede for øieblikket. Der er talt om en godtgjørelse - der har været nævnt 3 à 5 millioner, som i tilfælde av at vi kom op i toldkrig skulde utbetales til fiskerne. Men det er jo ikke alene den enkeltes tap i inntægt det gjælder; der maa tages ganske andre hensyn. Der maa tages hensyn til det store kapitaltap, som fiskerne og alle de, som er interessert i fiskerierne, kommer til at lide, og det tap vil dreie sig om ganske andre summer.

Præsidenten: Præsidenten foreslaar nu, at tiden for de talere, som herefter tegner sig, sættes til 10 minutter.

Votering:

Præsidentens forslag bifaldtes enstemmig.

Castberg: Jeg har et par bemerkninger at gjøre, knyttet til selve indstillingen. Jeg hadde ikke trodd, der skulde bli nogen debat om dette, da indstillingen jo er enstemmig, og der heller ikke er uoverensstemmelser i præmissene; men der er under debatten her kommet frem uttalelser, som jeg ikke hadde ventet skulde gjøre sig gjældende. Det første er, at man har forsøkt at bortforklare betydningen av det greie og klare ord "instruks". Naar regjeringen gir forhandlerne en instruks, saa maa forhandlerne bøie sig for denne instruks, følge den, indtil regjeringen forandrer den. Det gaar ikke an at si, som det blev sagt av komiteens ordfører - han gjorde saa vidt jeg forstod ham, opmerksom paa, at det var en personlig uttalelse fra ham - at der her maa kunne "pruttes", og at der maa "pruttes"; der maa her overfor post 4 fremfor alt kunne slaaes av; for slaaes av maa der. - Nei; naar Stortinget siger, at instruksen for forhandlerne er saa og saa, saa kan ingen anden end Stortinget løse forhandlerne fra denne instruks! Det næste gjaldt indstillingens post 2 og 3, spesielt dens post 3. Jeg vil om dette si, at jeg tror, det hadde været heldigere, om denne instruks, naar den fræmlegges offentlig, ikke hadde indeholdt noget om, hvad vi skulde kunne gaa med paa ved forhandlingerne, men at den bare hadde indeholdt, hvad vore forhandlere skal instrueres om at fastholde som vor ret eller vort krav; for alt, hvad vi kan "gaa med paa", det mener jeg, det hadde været rigtig, at forhandlerne hadde hat i bakhaand som noget, hvormed de skulde kunne kjøpe sig rettigheter og gunst. Man bør ikke si paa forhaand for eksempel: Vi gaar med paa at indføre lette vine. Jeg forutsætter vel, at det vilde man - forstaat paa rette maate - gaa med paa; men at si dette paa forhaand, at utlevere det kort, det tror jeg ikke i og for sig er rigtig. Det samme gjælder, naar instruksens foreligger offentlig, post 2.

Hvad angaar de enkelte poster i indstillingen, saa har jeg forstaat det paa den vis, at der er enighet om, at naar der under post 1 kun staar, "hete vine", saa er det at forstaa paa samme maate som ved folkeavstemningen - hvor man forresten efter et bænkeforslag her til nærmere forklaring tilføies "sterke vine" - at der menes "sterke vine" med den begrænsning, som laa til grund for avstemningen, - og at det er den alkoholprocent, som gjælder efter det midlertidige forbud, som man har hat for øie her. Hvad post 2 og 3 angaar, saa er det altsaa sagt offentlig, at det behøver medkontrahenten ikke at ofre noget for i og for sig; det gaar man ut fra, at vore forhandlere gaar med paa. Dette er en feil. Men med hensyn til de uttryk, som er brukt her, saa mener jeg, at det i hvert fald maa være at forstaa slik, som det blev sagt av det ærede medlem av komiteen hr. Bentzen, at hermed er det ikke tanken - jeg vil si: Selvfølgelig ikke tanken - at binde vort folk til ordninger, som man senere maatte komme til at ville ændre. Det, som det vil føre til, er, at der sluttet traktater, som faktisk kan indeholde begrænsning av den fulde handlefrihet - det vil jo enhver traktat som regel gjøre - men at der sættes forholdsvis kort opsigelsesfrist, og at det fastslaaes overfor vort eget folk ialfald - det er av de ting, som skulde gjøre det ønskelig, at

denne sak var blit behandlet for aapne døre - at det fastslaaes fra alle sider, at tanken med dette selvfølgelig ikke er at binde os til evig tid. Hvis vort folk for eksempel ved en ny folkeavstemning eller ved beslutninger av den lovgivende myndighet fastslaar, at man nu anser det at være til landets bedste, at man faar frie hænder, saa vil det baand, som hviler paa os ved traktaterne, være en opfordring for os til da at søke at faa nye traktater, hvorved disse baand ikke paahviler os. Der brukes i post 3 uttrykket "lette vine"; dette er forklart i indstillingen derhen, at man dermed mener lette naturvine, og man har da særlig sigtet paa at unndgaa kunstprodukter, og det er alle selvfølgelig enig i. De er meget mulig, at de forhold, som omhandles i den beretning, som repræsentanten fra Kristiansund ga, - at vin, som ved avskibningen fra vedkommende fremmede land hadde den tilladte alkoholprocent, efter at være fremkommet var kommet over den tilladte procent - dette bør ialfald haves for  ie; det er jo mulig for eksempel, at man vilde kunne lægge større vegt paa den styrke, varen notorisk hadde ved avskibningen; jeg skal dog ikke komme nærmere ind paa det. Med hensyn til den opsigelse av traktater, som man maa regne med fremtidig, hvis utviklingen i vort land fortsætter i den retning, som den hittil har fulgt, saa tror jeg nok, at det er ønskelig, at man - som det blev sagt her av et medlem av komiteen, hr. Bentzen, kunde faa ordnet det saa, at opsigelsestiden ikke blir saa særdeles forskjellig for de forskjellige traktater. Det er godt mulig, at repræsentanten hr. F.L. Konow har ret i, at en absolut samtidighet kan ha sine ulemper; men endnu større ulemper vil det ha, om man skal ha en meget forskjellig opsigelsesfrist for de forskjellige traktater. Dette mener jeg er av de ting, som komiteen med rette har hat for  ie.

Hvad nu angaar post 4, og man kan kanskje forsaavidt si hele grundlaget, saa er det selvsagt, at rent generelt hadde det været mest tilfredstillende, at man hadde sagt: Ved disse traktater forbeholder Norge sig fuld handlefrihet med hensyn til sin alkohollovgivning og alkoholpolitik, uten spesifikasjon. Det som er sagt her, kan selv for post 4's vedkommende let komme til at virke til to sider, idet man skal forbeholde sig ret til at gjøre dette som er nævnt i punkt 4, og indirekte kan det komme til at bety, at videre end det er det ikke tilladt at gaa, selv om vort folk og vore myndigheter skulde finde, at saa bør ske. Det er altsaa et yderligere baand paa vor handlefrihet, det er et baand paa vore lovgivende myndigheter det som siges i post 4. Formelt kan man si: Det gaar bare ut paa, at traktaterne ikke skal være til hinder for det og det; men det kan komme til at bli oppfattet, som om det ogsaa antitetisk betyr, at traktaterne er til hinder for at gjøre mere end det som staar i post 4. Nu, derom er at si, at det som staar i post 4 dækker det som er det almene krav i, jeg kan vel si, alle  druelighetskredse i landet, ikke bare avholdskredse, nemlig at faa vinimporten og vinoms tningen under mest mulig effektiv kontrol - forsaavidt dækker det dagens behov. Og jeg mener, at som situationen ligger an nu, er det av stor praktisk betydning paa denne maate paa forhaand at fastslaa, at det maa vi da ialfald

kræve, at vi kan ikke gaa med paa en traktat, som vil indeholde en saadan svinebinding av de norske myndigheter og det norske folk, at det ikke engang skulde kunne lægge importen og omsætningen av vin under den mest mulig betryggende kontrol. Det er sagt her, at dette punkt er det vi kan "prutte" paa. Det forekommer mig, at man bør huske paa, hvilken forargelse det vakte i vort land i 1909, og hvor krænkende man fandt det, at vi skulde være nødt til at finde os i - det er jo fremholdt fra mange hold, at det var, som det kaldes, et tilbaketog; jeg skal imidlertid ikke komme ind paa det men bare holde mig til selve tingen - at lægge baand paa vor lovgivning; og det som man truet med da var jo bare, at hvis man ikke gik med paa det, blev ikke vore papirer noteret paa Pariserbørsen. Det var ingen bindende overenskomst forsaavidt at det bandt vor handlefrihet; men hvis vi gjorde det eller det, indtraadte de og de virkninger. Men hvis man her slaar av og "prutter" paa det som er fastsat i post 4, saa blir det at binde vor lovgivning ganske anderledes, end vi nogensinde har drømt om tidligere, og det efterat vi har hat vort folks flertals opfatning tilkjendegit ved folkeavstemning med hensyn til selve grundspørsmålet her: Kampen mot rusdrikken.

Der har fra enkelte hold været talt om forhandlerne og deres antal. Ja, jeg gaar ut fra som givet, at regjeringen der staar frit. Jeg gaar end videre ut fra som givet, at regjeringen er interessert i at faa de mest fremherskende interesser repræsenteret saa fyldig som mulig - det er regjeringen, som først og fremst er interessert i det, og der behøves ikke nogen bøn fra den ene eller den anden her; men man kan naturligvis uttale, hvad man anser rimelig, hvad man anser berettiget, hvad man mener at selve situationen gjør paakrævet. Men der er en bekymring jeg har, siden vi er inde paa dette forhandlerspørsmaal - jeg tror, jeg tør si, at der er faa eller ingen her i forsamlingen, som har mere sympati og respekt for vor minister i Paris end jeg, naar han behandler spørsmaal som helt og udelukkende berører vort lands nationale stilling, dets nationale ære o.s.v., og hans dygtighet likesaa, - men jeg føler mig ikke aldeles tryg ved, at forhandlingerne om denne sak lægges i hans hænder. Jeg vil ha sagt det likefrem, og jeg kan si det her, fordi det er et av de privilegier, som man kan gjøre bruk av, fordi forhandlingerne føres for lukkede døre. Jeg vil selvfølgelig av hensyn til vore forhandlinger ikke si det offentlig, ialfald ikke paa dette tidspunkt; men jeg vil ha sagt her, at jeg tror, det er en noksaa almindelig opfatning, at i denne sak føler man sig ikke ganske tryg ved, at forhandlingerne skal føres først og fremst av vor nuværende minister i Paris, fordi man har et indtrykk av, at hans egen opfatning av disse spørsmaal er vidt forskjellig fra hvad det har vist sig at det store flertal av vort folks opfatning er. Det er selvsagt ikke noget forkleinende, det vilde ikke falde mig ind at si noget forkleinende om vedkommende, men hele ens syn paa disse ting vil naturligvis influere. Jeg vil nævne en ting i forbindelse dermed. Vi skal forhandle med Frankrike, med Spanien og med Portugal. Det er muligens ikke forutsætningen at vore

forhandlere skal gaa Pilgrimsgang baade til Paris, til Madrid og til Lissabon og forhandle paa hvert sted, det er mulig at tanken er at faa samlet forhandlingerne paa ett sted, selv om man fører dem særskilt, man har mulighens da tænkt paa Paris. Vi er en jevnbyrdig medkontrahent, saa det kunde vel tænkes at det spørsmål kom op, at forhandlingerne skal føres i Kristiania. En av de sætninger jeg ofte har hørt minister Wedel-Jarlsberg si, og som jeg sætter pris paa, det er, at om han end er minister for et lite land, føler han sig fuldt ved siden av hvilket som helst andet lands minister, fordi vort land er et selvstændig land, likeberettiget med de andre. Eller hvis ikke forhandlingerne kan finde sted i Kristiania, kunde man henlægge dem til et nøitralt sted. Paris er ikke noget hensigtsmessig sted for Spanien og Portugal, da vilde f.eks. Lausanne være at foretrække. Jeg vil nævne dette til overveielse. Jeg tror ikke man slik uten videre skal gaa ut fra som en given sak, at forhandlingerne netop skal føres i Paris.

Der faldt nogen uttalelser her idag, særlig fra repræsentanten fra Kristiansund, delvis ogsaa fra komiteens ordfører, hvorom jeg maa faa si et par ord. Vi skal huske paa, naar vi gaar til disse forhandlinger, at det vi maa holde i forgrunden, det er at der er vokset op en bevægelse ikke alene i vort land, men ogsaa i mange andre land, en bevægelse av moralsk og etisk art, av saa stor styrke at den har tat folkenes flertal, og det er denne moralske bevægelse, den moralske side av saken - man kan være enig i de veier man gaar eller ikke - det store flertals grundlag for dets standpunkt i disse saker, det er at den store moralsk-etiske side ved denne sak skal staa i forgrunden. Hverken fiskeri, trællest eller sjøfart skal staa i forgrunden, men det er den moralske, den etiske side av saken som skal staa i forgrunden og som vil bli det egentlige diskussionstema. Det er det som vi maa forsøke at drive gjennom: Forstaaelsen av denne bevægelse som har revet den store amerikanske republik og mange andre lande med sig, slik at vi ikke staar alene i vor ædruelighetspolitikk. Det er det som maa i forgrunden. Men dette fremgik ikke av hvad f.eks. repræsentanten fra Kristiansund fremholdt - jeg vil ikke si noget om at han som repræsentant for en gren av vore fiskerier, som repræsentant for en eksportby for vor fisk og en fiskeriby i det hele fremholder dette - men han skal ikke gjøre noget forsøk paa at faa fiskerierne - selv om det dreier sig om de millioner han nævnte, selv om det dreier sig om mer end 4-5 millioners toldforskjel - han skal ikke gjøre noget forsøk paa at faa fiskerierne til det avgjørende i denne sak, det gaar ikke an. Jeg vil si at heldigvis har vor befolkning vist at den ikke sætter det materialistiske først, men at det tar andre hensyn ved siden av og over det. For hvordan er forholdet? Den ærede repræsentant førte akkurat samme tale foran folkeavstemningen, og var med at drive igjennem at man undlot at opsi Portugaltraktaten netop paa samme argumentation. Man skulde tro at de særlige fiskeridistrikter vilde bli skræmt ved dette, og ikke vilde drive forbudet gjennom. Men hvorledes stiller det sig i det fylke hvor den ærede repræsentant hører hjemme? I Møre fylke

blev der ved forbudsavstemningen avgitt henimot 43 000 jastemmer og henimot 4000 neistemmer, altsaa bare 1/10 fulgte den parole som den ærede representant ga dengang. Og i den by hvor den ærede representant hører hjemme, var der over dobbelt saa mange som sa ja som de der sa nei. Det viste sig at i Møre fylkes bygder og byer var der av 103 500 ca. 74 800 som tiltrods for alle disse skræmsler som var reist paa forhaand, stemte for forbud. Og hvis man tar det nordlige Norge, Nordlands-, Troms og Finmark fylker, saa viser det sig at i bygderne var det av 109 000 stemmer 89 000 som svarte ja. Det gjælder baade by og bygd. Netop de distrikter hvor man vilde forsøke at skyve fiskerierne i forgrunden, viste dette resultat sig. Det vidner fordelagtig, mener jeg, om at vort folk ikke er saa pengeredet og saa materialistisk, at det skyver en enkelt materiel interesse foran alle andre interesser. Og kanskje ogsaa det ligger i det, at befolkningen i disse distrikter har den meget sunde opfatning at i en stor sak som denne representerer deres syn som ad denne vei vil gi større ædruelighet, ogsaa en stor materiel værdi. For det er ikke blot saa som den ærede representant hr. Bentzen - og med rette - gjorde opmerksom paa at en vældig del av nationalindtægten og kanskje ogsaa av nationalformuen gaar ut av landet til værdiløs luksus, - men det er ogsaa saa, at det bruk eller misbruk av disse varer, som finder sted, svækker folkets arbeidsevne, dets produktionsevne. Noget av det, som slog mig sterkest, da jeg søkte at komme litt ind i forbudsforholdene i Amerika, var det, saa ofte blev sagt, bl.a. av gamle Knute Nelson - en av de mest fremtrædende medlemmer av det amerikanske senatet - nemlig at det, som avgjorde den sak, og som gjorde, at ikke mindst de store arbeidsgivere i landet var tilhængere av forbudet det var det vældige sluk av arbeidskraft og produktionsevne, som rusdrikken medførte i det store land. Det var den økonomiske interesse i at faa større ædruelighet i landet, det var det, som hadde avgjort det; man vilde ha denne styrkelse av arbeidskraften, og man vilde ikke, at en stor del av landets indtægt og formue blev sølet bort i luksus, som ikke alene har luksus egenskaper, men som fordærver og nedsætter arbeidsevnen. Jeg tænker, at de erfaringer, som de store lande gjør, vil kunne faa noksaa stor betydning for os ogsaa.

Der var et andet punkt i den ærede representants uttalelser, som jeg mener har sin store betydning. Han gav en meget mørk skildring av de norske fiskeriers stilling nu, og det er godt mulig, at han har ret i det. Men han fremhævet som et væsentlig moment i dette, at kvaliteten av vor exportfisk er saa daarlig nu i øieblikket. Han var fuldt opmerksom paa, at under krigen har dette utviklet sig videre, særlig meget er blit kondemnert, sa han, men i det hele ogsaa nu er kvaliteten ødelagt, samtidig med at vedkommende fremmede lande kan faa nok fisk fra - han nævnte endel lande og deriblandt - Island og New Foundland. Men Island er forbudsland og New Foundland har absolut forbud. Jeg hadde den fornøielse for en tid siden at tale med en av de største fiskeeksportører fra New Foundland, som sa, at de hadde sit marked i Portugal og Spanien; jeg spurte ham om ikke forbudet hadde medført

stængning av det: Paa ingen maate, vi søker at gjøre vore varer saa gode som mulig, og da maa Spanien og Portugal ha dem, og de tar dem - uagtet New Foundland har et meget strengere forbud, end vi har. Men her hos os er man saa rød paa forhaand. Kanske det kan være noget medvirkende, det den ærede repræsentant fremholdt, at kvaliteten, som han sa, var saa daarlig. Hvis det er riktig, saa forekommer det mig, at det, som det skulde være først og fremst om at gjøre, naar der tales om erstatning til fiskerne, er, at der blev tat op en rationel politik for at forbedre vor fiskeforretning ved at hjelpe til at faa bedre kvalitet. Tänk paa vort jordbruk, hvordan det bl.a. ved en kraftig støtte fra staten har utviklet sig henimot bedre kvaliteter og arbeidsmaater mot før. Fiskerierne har ikke nydt synderlig av det endnu. Det maa bli en fremtidsopgave, mener jeg, av ganske stor betydning.

Den ærede repræsentant har vistnok ganske ret i, at her forestaar vanskelige tider, men vi skal ikke gjøre dem vanskeligere ved at opretholde en tilstand, som er saa utilfredsstillende, ved at pumpe penge i millioner ut av landet ikke til unytte, men til det motsatte av, hvad der er til gagn for folket. Det er et førsterangs hensyn baade økonomisk og ellers. Jeg vil jo ogsaa si, at naar den ærede repræsentant finder, at fiskeriernes stilling er saa daarlig, saa er det besynderlig, at der ikke fra det hold reises krav paa lettelser, hvor det dog er ganske naturlig, at man gav lettelser, - ikke alene ikke reiser krav paa det, men er blandt dem, som motsætter sig de lettelser. Det forekommer mig at være besynderlig - f.eks. naar der er tale om at lette den ganske trykkende told paa fiskeredskaper. Jeg har aldrig set den ærede repræsentant træ i breschen for at lette fiskeriernes stilling der, han har ikke tat op noget slag der, med hensyn til alt hvad fiskerne behøver til sin bedrift. Der er jo ogsaa indført eksportavgift paa fisk. Jeg skal ikke berøre det nærmere. Men dette forekommer mig at være omraader, hvor man skulde ventet, at disse sterke jammerklager hadde gjort sig gjældende, og ikke, at de bare kom, hver gang det gjælder at faa begrænsning sterkest mulig av rusdrikimporten og vinomsætningen her i landet.

Jeg skal ikke gaa nærmere ind paa saken. Hvad der var mig spesielt om at gjøre, var at markere de principper, som jeg har fremholdt i forbindelse med indstillingen og spesielt den selvfølgelige ting, at naar Stortinget gir en instruks, er den bindende, og ingen anden kan løse fra den instruks end Stortinget.

Jeg maa faa lov til at gjøre en liten tillægsbemerkning. En underhaandshenvendelse, har faat mig til at erindre, at jeg ikke har faat med et spørsmål som jeg agtet at stille til et av regjeringens medlemmer. Der maa selvfølgelig lægges megen vekt paa markederne for vor fisk, og der er talt om her, at Spanien og Portugal og Italien er uundværlige markeder for vor fisk. Jeg mener at under disse omstændigheter er det en særlig opfordring til at gjøre alt, hvad gjøres kan for at utbedre og utvide vore markeder. Der har været oppe før et spesielt spørsmål, nemlig angaaende Syd Amerika. Der meldte sig i sin tid til gesandtskapsstillingen en mand, som visselig hadde i

aldeles fortrinlig grad egenskaper for at kunne arbeide frem et marked der. Jeg gjør den ærede utenriksminister uttrykkelig opmerksom paa dette, jeg tror, han kjender til det efter sin stilling i utenrikskomiteen, at der var anledning til i vedkommende mand paa en ganske særlig tilfredsstillende maate at faa besat den yderst vigtige post, som skulde arbeide for et utvidet marked i Syd Amerika, spesielt for vor fisk, - en mand, som hadde været en fremragende forretningsmand i den del av verden i en række av aar, generalkonsul Storm. Han erklærte sig villig til at motta den post - hvilket ikke blev mottatt. Det er mig endvidere meddelt, at i det sidste er der kommet en henvendelse til regjeringen fra en mand, som kanskje mere end nogen anden har betingelser for at se, hvad vore fiskerier trønger, nemlig forhenværende fiskeridirektør Hjort. Handelsministeren har vistnok faat denne henvendelse, hvori hr. Hjort meddeler, at han ved underhaandsforhandlinger med fremtrædende fiskeriautoriteter i Englad har grund til at tro, at der er anledning til nu at faa et samarbeide istand mellem England og Norge til at sikre Norge ikke alene visse markeder, men ogsaa de bedst mulige vilkaar med hensyn til kredit, med hensyn til betalingen o.s.v.; der skulde bli et samarbeide istedenfor konkurranse mellem England, Skotland og Norge. Det er mig ogsaa meddelt, at den paa dette omraade kanskje mest kyndige mand i Nordland, eller om ikke den mest kyndige mand, saa en av de kyndigste mænd, hr. Fredriksen i Melbo, har telegrafert - jeg ber det berigtiget, hvis jeg er feil underrettet - har telegrafert til departementet og paa det varmeste anbefalt, at denne sak tages op. Særlig under de nuværende forhold tror jeg, det vilde være av interesse at faa rede paa, hvad der er gjort eller agtes gjort med dette, og om det har nogen realitet. Jeg lægger vekt paa det, fordi jeg har hat anledning til at se skrivelsen fra forhenværende fiskeridirektør Hjort, som i meget sterke uttryk betegner dette som et middel til at styrke vore fiskeriers stilling.

Stousland: Min kollega i den forsterkede konstitutionskomite, hr. Bentzen, fremkom med nogen uttalelser, som bragte mig til at begjære ordet. Han sa: Vi vil ingen indblanding ha i vor lovgivning fra fremmede magter, vi vil ikke bindes i vor lovgivning, og vi vil ikke ha op igjen historien fra 1909 o.s.v. Tror den ærede representant fra Kongsberg, at der i denne sal eller blandt meningsberettigede i dette land findes et eneste menneske, som ikke vil være enig i, at vi maa ha fuldstændig frihet paa vor indre lovgivnings omraade? Repræsentanten behøver ikke at forsikre om, at det er bare han og hans parti og den retning, som han tilhører, som ønsker det. Men spørsmålet er, om man vil staa i handelsforhold og handelsforbindelse med andre lande, om man da vil finde sig i, at disse lande stiller visse betingelser for at opretholde en saadan forbindelse, som vi skulde ha mindst likesaa stor interesse av som de. Her er ikke spørsmål om at bli tvunget, her er bare spørsmål om, hvilke ofre vil man eventuelt bringe for at faa denne samhandel istand og for at undgaa, hvad man kalder toldkrig. Der er noget besnærende i det at slænge ut en bemerkning: Vi fordrer

fuld handlefrihet for vor egen indre lovgivning, vi vil ikke finde os i nogen ting, vi har som bekjendt Amerika i den ene lomme og Europa i den anden! Men naar repræsentanten ikke vil ha opigjen historien fra 1909 - hvad var saa det for en historie? Det var det faktum, at vi ikke hadde Europa i den ene lomme, og det var videre det, at fra det hold, som repræsentanten ønsker at repræsentere, var der krævet for meget. Det var ved den anledning, hvis jeg ikke husker feil, at repræsentanten fra Bratsberg, sorenskriver Grevi, hvis avholdsinteresser ingen vil dra i tvil, henstillet til dem, "som lagar", som han sa, avholdsprogrammerne her i landet, at være litt mere forsigtige. Ja, det var det ham, som sa. Det var fordi, man ikke hadde været forsiktig i sin programlagning og hadde været uforsiktig i sine krav, at vi fik historien av 1909, som den ærede repræsentant ikke vilde ha op igjen. Man faar være litt forsiktig. Og naar den ærede repræsentant fortæller Stortinget, at vi - det vil si hans meningsfæller - fordrer 2 repræsentanter i den forhandlingskomite, som begge regjeringer antydnet skulde bestaa av 3 medlemmer, saa vil jeg i al ærbødighet henstille til regjeringen at sørge for, at ingen særinteresse blir overrepræsentert. Jeg har nemlig den mening, at det er et særdeles fremtrædende hensyn at ta og en alvorlig opgave at faa ordnet det saa, at vore fiskerier kan drives, vor export kan konkurrere og at vort flag ikke mulkeres. Kan det ikke unngaaes, uten ved at fravike de saakaldte mestbegunstigelsesbestemmelser, hvorunder det norske næringsliv nu arbeider, maa det efter min mening tas under fornyet overveielse, hvad det norske folk sætter mest pris paa, enten en teori eller en virkelighet. Det er en meget alvorlig virkelighet det, følgerne av at maatte fravike de nuværende mestbegunstigelsesbestemmelser av hensyn til den ordning, som vi nu faktisk lever under. Det er efter min mening saa alvorlig, at det kan bli nødvendig selv for de herrer, der staar paa den anden side, at ta det spørsmaal op til fornyet overveielse.

Jeg hørte til min forundring, at repræsentanten fra Gudbrandsdalen ikke følte sig betrygget ved at den mand, som av naade den forrige regjering og den nuværende regjering var nævnt som leder av disse forhandlinger, skulde være hr. minister Wedel i Paris. Jeg har altid hørt, siden jeg kom i Stortinget, at denne mand skulde repræsentere vore interesser paa en fremragende maate, og jeg har alltid hørt, at man fra alle sider i salen var fornøiet med og tryg ved at ha denne mand paa den plads. Men hr. Castberg er altsaa misfornøiet. Ja, det er ikke godt at gjøre alle tillags. Jeg gaar da ut fra, at den ærede utenriksminister og med ham regjeringen vil ta under overveielse at finde en mand, eller den mand, som den ærede repræsentant fra Gudbrandsdalen føler sig betrygget med ved disse forhandlinger. Men den mand som har de egenskaper, som den ærede repræsentant kræver av ham, han er saa betydelig, at det formodentlig er nok, naar han blir valgt, saa at regjeringen ikke behøver at ta altfor meget hensyn til hr. Bentzens forlangende om flere. Hr. Castberg fandt grund til at nævne den moralske og den etiske side av denne sak. Det er jo spørsmaal, som ligger os andre noget fjernere

formodentlig, enten vi ikke forstaar det, eller vi ikke har hverken moralsk eller etisk følelse. Men hr. Castberg forstaar det. Og paastaar at hverken den ene eller den anden sak av praktisk natur kunde komme op imot det ene, den etiske og moralske følge av forbudet. Vi har jo efter evne deltatt i den bevegelse allesammen, nogen i 50 aar, andre i 40 aar, andre i 30 aar og andre kortere; jeg kjender ikke et menneske, som ikke vilde være glad over og meget faa mennesker, som ikke vilde sette noget ind paa at faa et ædruelig folk; men der er jo av og til nogen dissens om fremgangsmaaten, og det er nogen forskjjel paa det offer man individuelt vil bringe paa det alter. Det er dem som mener, at baade den moralske og den etiske side av saken er ordnet, og at vi faar et lykkelig folk, naar vi bare paalægger andre at være forbudsfolk, mens de for egen regning og egen person forøvrig forbeholder sig alt lovlig. Det er paa den anden side dem, som mener, at denne etiske karakter og denne moralske opgave er av saa uoverskuelig betydning, at de personlig vil sette noget ind paa det, men helst frivillig. Atter er det andre, som mener, at i spørsmaal som dette kommer man ingen vei eller ialfald ikke hurtigst til maalet ved lov og tvang. Og videre er der dem som mener at man ikke ved en votering kan faa menneskene væsentlig forandret, selvom det vilde være til vedkommendes bedste, og som derfor f.eks. paa anden maate ad frivillighetens vei personlig stiller sig i breschen med mindre krav til andre og noget større krav til sig selv. Det er i det hele tat vanskelig for nogen enkelt mand at indkassere for sig eller for nogen enkelt retning at indkassere for sig den eneste rette fremgangsmaate. Det er jo saa, at det er forskjellige veie som fører til Rom, og det er ingen givet at kunne si, at den vei som jeg eller en anden gaar paa er gal. Og jeg vil henstille til repræsentanten hr. Castberg, hvis gode hjerte og redelige hensigt jeg skal være den første til at indrømme i rikeste maal, jeg vil henstille til ham, naar han taler offentlig om de etiske og moralske resultater av forbudet, da at være noget forsiktig.

Gunnar Knudsen: Denne debat, som jo føres noksaa utførlig, minder adskillig om den debat, som blev ført under spørsmålet om Portugal-traktatens opsigelse, og om en almindelig avholdsdebat. Det ser ut til, at det munder ut i det tilslut, og det kan være at vi mennesker er under indflydelse av vore principielle opfatninger, naar vi drøfter spørsmaal av den art. Jeg kan ikke holde tilbake den bemerkning, at jeg tror ikke debatten blir av nogen særlig stor værdi for vore forhandlere. Men det faar da være for det det er. Jeg har været enig i og været med paa at fremsætte den proposition som vi behandler her idag, og jeg tror det var et lykkelig grep, at man fik frem denne proposition, for jeg er enig med komiteen i, at dette er grundlaget for forhandlerne. Jeg er litt overrasket over, at komiteen har valgt hr. Ivarsson til ordfører. Jeg synes ikke egentlig, at hans debat staar i den bedste overensstemmelse med indstillingen, men det faar da være for hvad det er. Jeg er enig i, at denne indstilling og disse fire punkter, det er den vei, hvorpaa vore forhandlere

maa gaa. De kan ikke komme utenfor det. Jeg er ganske uenig med komiteens ordfører i, at det skal være noget at prutte paa. Det er ingenting i disse fire poster som er noget at prutte paa. Det betyr naturligvis ikke, at disse fire poster behøver at komme ind i vore traktater, men vore traktater maa være saaledes avfattet, at de ikke kommer i strid med disse fire poster. Det vilde være det aller heldigste - det har jeg ogsaa uttalt før - om vore traktater blev saa avfattet, at vort land vilde faa fuld frihet til at ordne disse ting, som vi finder det mest passende med vore interesser og vor opfatning av hvad der tjener til landets bedste. Men om man ikke kan faa det - og det kan jeg nok tænke mig vil volde vanskeligheter - hvis man faar, som vi tidligere har hat, traktater som indeholder bestemte toldsatser for visse utenlandske varer, kanske ogsaa for visse norske varer - og jeg kan nok tænke mig at det sandsynligvis blir resultatet - saa gjentar jeg, at traktaterne maa avfattes slik, at de ikke kan komme i strid med disse fire punkter. Det er naturligvis ganske rigtig, naar man behandler disse spørsmaal og de forestaaende forhandlinger, at man da fremstiller de vanskeligheter som derunder vil opstaa, og de muligheter som man vil komme ut for. Jeg har ingenting at si til det; det kan være rimelig. Men jeg finder at her er svære overdrivelser. Det er jo imidlertid en sykdom hos alle mennesker, at saa er, naar det f.eks. antydes, at dersom vi skulde komme i handelskrig med nogen av disse lande, vilde det for vor skibsfart repräsentere umaadelige summer. Det blev av komiteens ordfører nævnt, hvad bruttofragterne for norske skibe i fart paa Frankrike, Portugal og Spanien beløper sig til. Det dreiet sig om 40 millioner i bruttofragter. Nu, han kom ikke nærmere ind paa det, og det skal jeg ikke si noget om, men man fik lettelig det indtrykk - han gav det uttrykk for saavidt ogsaa i sine ord, idet han paastod, at det var av en "overordentlig stor betydning for skibsfarten". Deri er jeg ganske uenig med den ærede repräsentant. Jeg skulde jo ogsaa ha litt forstand paa skibsfart. Ingen av de tre lande hører til dem, hvor den norske skibsfart er særlig meget sysselsat. Og forøvrig, om man kommer dertil, at der blir lagt særlige avgifter paa skibsfarten - i Frankrike har man den saakaldte surtaxe des pavillons; den har aldrig været anvendt likeoverfor norske skibe, men det kan jo tænkes; jeg siger ikke mere, og mere kan der heller ikke siges om det, for det er ganske usandsynlig - men om den skulde bli paalagt norske skibe, er der to veie at gaa: Skibsfarten er international, fragtmarkedet er frit for alle. Finder man ikke likesaa gode vilkaar i Frankrike for norske skibe som for andre skibe, saa vil norske skibe formodentlig søke andre markeder, andre fragter. Men der kunde jo ogsaa tænkes en anden utvei, og det var det at den norske stat betalte disse avgifter. Jeg tror ikke de spiller saa stor rolle, at den norske stat behøver at være ængstelig for at overta de avgifter. Man maa ikke male med for sterke farver, det fordunkler ellers sandheten. Og noget lignende kan vist ogsaa tænkes, dersom man skulde komme i handelskrig med Portugal. Om Portugal vil lægge maximaltold paa vor fisk, kunde det vel tænkes at den norske stat betalte

differansen mellom den ordinære told og maximaltolden. Det kan ikke bli noget stort beløp. Umulig. Naar man ser nøkternt paa disse ting, tror jeg ikke man behøver at bruke altfor sterke uttrykk.

Hvad nu angaar monopol og samlag o.s.v., saa vil jeg si, at jeg ikke kan tro andet end at de vinproducerende lande vilde være fornøiet med at staten opretter et monopol og forbeholder sig at vinen sælges gjennem samlag. Vi vil jo nemlig derigjennem opnaa, at det ikke blir andet end ren og god vare som føres, og at disse surrogater som man taler om vil forsvinde. Den forfalskning av vinprodukterne, som bringer vinlandene i miskredit, den kan dels foretages i ulandet - ikke i Frankrike, for der har man en meget streng lovgivning som forhindrer den slags - men den kan foretas delvis i Spanien og delvis her. Den kan foretas begge steder, kanskje hos detaljhandlerne; det behøver ikke at være hos grossisterne. Men kommer det under den kontrol som et offentlig monopol gir, som man har i Sverige, da behøver ingen at tvile paa, at man faar ren og ordentlig vare. Der er en ting, som kanskje vil bli indvendt fra utenlandsk side, men det vil jeg si, det vil jeg nærmest betragte som en tænkt situation, og som en situation som er høist usandsynlig. Man vil kanskje si som saa, at hvis staten eller et selskap, hvori staten er overveiende interessert, og som staten dirigerer - hvis staten eller et saadant selskap har eneret til indførsel, ligger det jo i statens magt at stanse enhver import og paa den maate ad omveier at etablere totalforbud. Ja, hvis man skulde tænke sig den slags fremgangsmaate, saa var det jo - jeg vil ikke karakterisere det tilstrækkelig stærkt - men det vilde jo være, hvad jeg nærmest vil kalde en simpel trafik ad omveier at ville forsøke at lure ind totalforbud. Jeg tror ikke om vore avholdsfolk, at de vil gaa den slags veier. Den eneste rette vei at gaa er, som det ogsaa er anført av tidligere talere - vi faar traktater med disse lande, det faar vi gaa ut fra, og saa faar man ha almindelig opsigelsestid; jeg tror det eneste rette er, at vi faar almindelig, 12 maaneders opsigelse av disse traktater. Og det ogsaa av den grund, som jeg ikke tror har været oppe i debatten, at alle disse tre lande vil erklære, at disse handelstraktatforhold i det hele tat er saa nye og saa usikre, hele traktatpolitiken er i støpeskeen hele verden over, saa vi vet ikke hvad fremtiden bringer, og da er det ene rette at vi faar en midlertidig ordning, altsaa en traktat med kort opsigelse. Det synes jeg er en rimelig vei at gaa. Enten det blir traktater, som forutsættes at vare kort tid, eller det blir længere tid, saa bør det være 12 maaneders opsigelse, og hvis man saa vil gjøre et nyt fremstøt - hvad jeg dog ikke er enig i - vil man det, da er veien at opsi traktaterne og gaa til nye forhandlinger. Men veien er ikke den bakvei at gaa til monopol og stanse al import; det vilde være et bedrag, som jeg ikke tror vore avholdsorganisationer vil indlate sig paa om de kunde. Det har været talt om fuld handlefrihet, at vi skulde opnaa fuld handlefrihet med hensyn til vor alkohollovgivning. Det har ogsaa været oppe før, og jeg skal gjerne være med paa, at det vilde være det heldigste for Norge, at man kunde være

fuldstændig fri, men jeg tror ikke man skal smigre sig med at det er opnaaelig. Det er heller ikke overensstemmende med det foreliggende forslag til beslutning. Det foreliggende forslag til beslutning gaar ut fra, at lette vine fremdeles kan indføres, og det vil naturligvis de vinproducerende lande lægge overordentlig stor vægt paa, det maa man være fuldt paa det rene med, og da maa man finde sig i den indskrænkning, som ligger i selve utkastet til beslutning. Men frihet til enhver tid at kunne opsi traktaterne, det maa det norske folk forbeholde sig; for saavidt vil man faa fuld handlefrihet.

Jeg talte om vor skibsfarts stilling. Forinden jeg gaar fra det punkt, vil jeg ikke undlate at bemerke, at det er et fenomen, kan jeg gjerne kalde det, noget som er håndt i disse dage, og som er av en ganske anden betydning for den norske skibsfart end det, som vi kan drøfte her i denne forbindelse. Det er den beslutning, som er fattet i Amerika av De forenede staters kongres. De begunstigelser, som der synes at være forbeholdt amerikansk tonnasje, dem har vi ikke set maken til i den norske skibsfarts historie, saa længe jeg kan huske. Og De forenede stater hører til de lande, hvor vi har den stærkeste skibsfart. Merkelig nok er dette passeret, uten at der vistnok er gjort nogen større forestillinger fra norsk side eller fra anden side; det rammer naturligvis ikke bare den norske skibsfart, det rammer ogsaa alle andre nationers skibsfart, - denne stærke begunstigelse for amerikanske fartøier. Nu kan det naturligvis godt være - jeg hører ikke til de ængstelige naturer - det kan godt være, og jeg er tilbøielig til at tro det, at de amerikanske fartøier trønger en begunstigelse for at klare sig i konkurransen med engelskmændene og nordmændene; det kan godt være, og det kan altsaa paa den anden side være, at vi klarer konkurransen. Men det er et punkt, som efter min mening fortjener en meget nøiere overveielse, og som maa følges med meget større opmerksomhet end de specielle avgifter, end surtaxe eller saadant, som kan komme til at bli lagt paa norske skibe, om vi skulde komme i konflikt med vinlandene.

Det har været sagt om den delegation, som skal forhandle med vinlandene, at den maa være saa og saa talrik, at der maa være saa og saa mange repræsentanter, og der er stillet krav om noksaa mange repræsentanter i denne kommission. Jeg er enig med hr. Konow fra Bergen i, at det ikke er heldig for forhandlingerne, at man faar for mange. Forhandlerne vil naturligvis altid staa i nøie kontakt med utenriksdepartementet, som faar anledning til at følge forhandlingernes gang, saa de diskussioner som der foregaar indbyrdes mellem forhandlerne og de utenrikske myndigheter bør ske under meget forsigtige former. Jeg er saa helt uenig med hr. Castberg i, at Wedel skulde være litet skikket til at føre disse forhandlinger. Jeg er sikker paa, at vi har ingen i vor utenriksetat som er saa godt skikket; han har et personlig kjendskap til forhold og mennesker netop i vinlandene, som ingen anden nordmand, og hans stilling og personlighet gjør ogsaa, at han har en indflydelse, som man i denne forbindelse visselig vil faa god nytte av. Og paa samme tid er det en fuldt ut loyal mand. Jeg er ganske sikker paa, at han vil

gjøre sit yderste for at de vilkaar som her opstilles, vil bli fuldført, jeg har god grund til at anta det. Hvis det skulde bli til det, som jeg hadde tænkt mig, at en avskrift av disse forhandlinger avgis til minister Wedel og de øvrige forhandlerne, saa bør enhver tale om hans personlighet utelates av disse avskrifter. Der er ingen grund til at han faar noget vidende om hverken ros eller dadel.

At føre forhandlingerne paa et sted med alle tre land - der har været nævnt Kristiania, Paris, Lausanne - ja, det har jeg virkelig mine tvil om. Det vanskeligste land at forhandle med blir naturligvis Portugal, for Portugal er det land som virkelig kommer til at lide under vor forbudspolitik. Den største del av den vin derfra, som vi importerer til landet, er portvin og den blir jo forbudt til almindelig forbruk, den blir bare brukt som sykevin. Derimot Spaniens og Frankrikes interesser synes ikke at møte nogen større vanskeligheter i vor forbudspolitik, som den nu er. I Portugal vil man møte den største vanskelighet, derom er der ingen tvil. Men at det skulde smake Portugal bedre at forhandle om det baade i Lausanne, Paris og Kristiania end at forhandle i selve Lissabon, det kan jeg ikke tænke mig. Jeg føler mig ganske sikker paa, at den portugisiske regjering bare ved den omstændighet, at forhandlerne møter op i Lissabon, vil bli gunstig stemt. Den romanske race er ømfindtlig for høflighetsbeviser, det maa man huske paa. Nu, det er et spørsmaal, som jeg ikke vil legge nogen vekt paa, det faar utenriksministeren og minister Wedel nærmere konferere om, og hvis minister Wedel skulde tilraade en anden fremgangsmaate, har jeg intet at bemerke til det, jeg legger den største vekt paa, hvad han mener.

Jeg stemmer for komiteens indstilling, og jeg legger overmaade stor vekt paa den. Jeg har hat den tro ogsaa under sakens forberedelse, at det vil være av den aller største betydning for forhandlerne selv at de faar dette grundlag, naar de gaar til forhandling, som de kan vise frem og si: Dette er besluttet av Nationalforsamlingen, - helst burde det være enstemmig. Alle forhandlere har stor respekt for Nationalforsamlingen - i vinlandene som her, der er for saavidt ingen forskjel - Nationalforsamlingen har de stor respekt for, og derfor tror jeg, det skulde lette vore forhandlere, at de kan møte op med saadanne beslutninger av det norske Storting, som her foreslaas. Jeg faar haabe og tro, at de vanskeligheter som de vil møte, maa kunne overvindes, jeg tror det, naar man farer frem med forsigtighet og fasthet - begge dele kan godt forbindes - og kan der skaffes en midlertidig ordning helst paa grundlag av mestbegunstigelse, tror jeg det er den bedste ordning. Men det er ting, som man ikke paa forhaand kan uttale sig nærmere om.

Hegge (komiteens formand): Jeg skal være ganske kort i mine bemerkninger. Komiteens indstilling er jo enstemmig, og der er ikke egentlig fremkommet noget angrep paa indstillingen, som behøver noget forsvar hverken fra ordførerens eller fra min side. Jeg vil i tilslutning til den sidste ærede taler bare faa lov til at uttale og præcisere, at

naar det her tales om denne instruks i de 4 punkter og forutsætningen for de 4 punkter, hvorledes den er at forstaa, saa er det efter min mening ganske saaledes at forstaa, som av hr. Gunnar Knudsen pointert, at utenfor den instruks som ligger i disse punkter kan forhandlerne ikke gaa. Der kan m.a.o. ikke avsluttes traktater, hverken under forbehold av regjeringens eller Stortingets approbation, som er i strid med den instruks, som ligger i dette forslag til beslutning. Men en anden tale, er det selvfølgelig, at denne beslutning ikke er noget ultimatum; vi sender ikke disse mænd ned - hvor de nu skal reise hen, enten det blir Lissabon, Paris eller begge steder og Madrid kanskje - vi sender dem ikke ned for at overrække dette som et ultimatum, vi sender dem ned for at forhandle. Kan de ikke ad forhandlingens vei opnaa nogen traktat eller traktater, hvori vi opnaar det som vi her har fastslaaet, vil det altsaa si, at der ikke av disse mænd kan avsluttes nogen traktat. De maa komme tilbake og forelægge for regjeringen og kanskje for denne forsamling det resultat de har opnaadd, og saa bli det da formodentlig i sidste instans denne forsamlings sak at avgjøre: Vil vi godta de traktater som kan opnaaes, eller vil vi gjøre noget andet? Det forekommer mig derfor, at naar ogsaa hr. Müller blandt andre uttaler, at indstillingen er et optimistisk produkt, saa sammenblander han vel hvad vi i indstillingen peker paa maa søkes opnaadd som instruks for vore forhandlere, og vad der til syvende og sidst vil bli at opnaa, og hvorom Stortinget i sin tid vil træffe bestemmelse om hvorvidt det vil godta det eller ikke. Kan vi ikke opnaa dette som vi her ønsker, men paa den ene eller anden kant maa slaa av, blir det en avveien ev hensyn og en avveien av interesser og til syvende og sidst spørsmal om, hvad vi vil ofre - økonomisk kanskje - for at faa fuld frihet eller ialfald en smule frihet i vor lovgivning. Og da vil jeg si, uten at jeg vil ta noget endelig standpunkt til det nu, at det forekommer mig dog, at vi skulde være enig om her i denne sal ialfald, at vi vil gaa langt, meget langt, ogsaa i økonomiske ofre, for at sikre os fuld handlefrihet; for det er dog til syvende og sidst - hvad vi end mener om forbud eller ikke forbud - i grunden noget nedværdigende i, at vi fra Portugal skal dikteres hvilke bestemmelser vi vil træffe i vor alkohollovgivning. Men koster det penge at komme ut av det forhold, faar vi da avgjøre med os selv og kanskje med det norske folk, om vi vil bringe det offer for at ha vor fulde selvstændighet. Naar det videre er nævnt, at punkt 4 er en av de punkter, hvorpaa der kan fires og hvorom der kan akkorderes, saa vil jeg nu bar peke paa at spørsmålet om adgangen til monopol, jo allerede er nævnt i gjældende traktat med Portugal. Der er allerede nu i den traktat tat forbehold om adgangen til at inføre monopol, saa nogen fremmed tanke i og for sig er det jo ikke. Sverige har jo ogsaa en monopolordning, og jeg for min part vil si, at saa langt fra at jeg vil anse dette punkt 4 som noget som skulde være det første man vil ofre under akkorderingen, saa langt fra det holder jeg for min part, hvis jeg faar med det at gjøre, meget sterkt paa, at vi har skal slaa et slag. For mig staar det saa, at en monopolordning og en samlagsordning, i det hele en

ordning, hvorved vi kunde ta handelen med sterke vine og den slags drik bort fra den private kapital, bortta privatkapitalens interesse fra al omsætning, det er et av de største og et av de viktigste punkter i vor alkohollovgivning. - Forøvrig har jeg ikke videre at tilføie. Jeg slutter mig til de talere som har hævdet, at det neppe er saa avgjørende hvor mange forhandlere vi har. Man opnaar vist like meget med 3 som med 5 forhandlere; det er ikke kollegiets størrelse om at gjøre, det gjælder vel at finde de rette mænd; og jeg tror ogsaa med hr. Gunnar Knudsen, at vi som chef for forhandlingerne har den rette mand i den minister vi nu har.

Ivarsson: Jeg vil først gjøre et par bemerkninger til det som hr. Bentzen nævnte fra komiteens forhandlinger. Det er jo ikke ganske almindelig at man her ruller op interiører fra komiteforhandlingerne; men naar det nu er gjort, vil jeg si et par ord om det jeg ogsaa. Det forholder sig saa, at i det første utkast jeg fremla til indstilling, der benyttet jeg om punkt 4 dette uttryk, at komiteen var enig om, at det vilde være av interesse for os at staa mest mulig frit. Efter anmodning fra hr. Bentzen og et par andre medlemmer gik jeg med paa at ofre det "mest mulig". Men da jeg bakefter saa det igjennem, opdaget jeg, at da blev det hele meningsløst. For saken er den, at man staa jo slet ikke frit, fordi om man faar punkt 4 godtat, og det er jo til punkt 4 at netop denne tirade refererer sig. Jeg kan jo i saa henseende referere til hr. Castberg, som uttrykkelig har betonet, at selv om vi faar punkt 4 godtat, staa vi ikke dermed frit. Efter dette vilde det bli en meningsløshet at la indstillingen paa dette punkt ha den form som den efter et flygtig gjennemsyn i komiteen fik, og efter konference med et par av komiteens medlemmer, deriblandt et medlem hvis formelle sans jeg sætter megen pris paa, blev der da valgt en anden uttrykksmaate, som jeg tror baade formelt og reelt dækker begrepet fuldstændig. Jeg vil si det her, forat det ikke skal faa det utseende, at jeg som komiteordfører har overtraadt den fuldmagt jeg hadde med hensyn til den rent formelle avpussning av indstillingen.

Jeg tillot mig, da jeg forrige gang hadde ordet at bemerke, at i mine øine hadde punkt 4 ikke den vegt som punkt 1 med tilslutning av 2 og 3. Jeg maa være blit misforstaat der. Naar jeg sa det, var det ikke fordi jeg i og for sig anser dette saa betydningsløst, at vi faar adgang til om vi saa vil at indføre monopol. Jeg sa uttrykkelig, at grunden til at jeg tilla punkt 4 mindre vegt var den, at punkt 1 er fremgaat av den ifjor foretagne folkeavstemning, mens punkt 4 ikke har været forelagt folket til avgjørelse. Det er et utdrag av avholdsprogrammet, som folket ikke har stemt over. Det er det som gjør den store forskjel. Jeg tror vi da skulde være klar over, at skal der slaaes av paa noget punkt, saa maa der da først og fremst slaaes av paa det punkt, hvorom det norske folk ikke har uttalt sin mening ikke paa det punkt hvorom det har uttalt sin mening.

Jeg vil i denne forbindelse komme ind paa noget som blev nævnt av komiteens formand og vistnok ogsaa er nævnt av andre talere, dette med det nedværdigende i at vi binder vor

handlefrihet. Nei, i det ligger i og for sig absolut intet nedværdigende. I hvert eneste kontraktsforhold, enten det nu sker mand og mand imellem eller folk og folk imellem, binder man sig. Man binder sin handlefrihet, og man binder sig gjensidig. Det er nu engang en grundlov i alt mellemfolkelig forhold. Man vinder intet for intet. Vil man ha en fordel, saa maa man ogsaa paa den anden side indrømme den medkontraherende en fordel, og da binder man sig. Deri ligger intet nedværdigende; men det er noget andet som i denne forbindelse kan være nedværdigende, og det er den strudsepolitik, som har været inaugureret her i vort land av endel mennesker, som har været ledende paa avholdspolitikens omraade, og det er det at faa Stortinget til at vedta bestemmelser, som det siden maa sætte en strek over paa grund av traktatforholdene. Det er nedværdigende, og det bør vi undgaa. Derfor var jeg av den mening ifjor og er av den mening ogsaa iaar og har altid været av den mening, at forinden vi fastsætter noget her i lovgivnings form, skal vi være paa det rene med hvad det vil koste os at gjøre det, og ha det greit, saaledes at vi ikke først vedtar loven og saa bakefter maa si, at det her blir for dyrt. Vi forandrer loven. Det er nedværdigende og det maa vi undgaa. Jeg tror ogsaa, at affæren i 1909, da baade hr. Aarrestad og hr. Abrahamsen stod her og slukte de piller, som de to aar i forveien hadde lavet til for statsraad Schönning, skulde belære os om at det er bedst at ha omkostningsoverslaget paa det rene paa forhaand, før loven er vedtat. Deri at man ved indgaaen av en traktat, en kontrakt, binder sin handlefrihet for at opnaa fordele, ligger som sagt intet nedværdigende, for det gjør vi allesammen, privatfolk ogsaa, saa ofte gjør vi det.

Hr. Castberg nævnte, at han følte sig litt utryg ved at disse forhandlinger skulde lægges i minister Wedels hænder. Han trodde nok at denne mand hadde udmerkede betingelser ellers for at lede disse forhandlinger og at han ellers var svært øm for vor ære og vor ret, men naar han kom paa dette omraade, som tangerte vor forbudspolitik, var han ikke sikker paa ham. Nei det kan gjerne være. Jeg hørte til min glæde at hr. Gunnar Knudsen nu iaar var sikker paa Wedel. Han var ikke saa sikker paa ham ifjor under debatten om opsigelse av Portugaltraktaten. Da blev der talt om sterke rygge i motsætning til myke rygge, og om de som fik sit samfundsmæssige syn forandret, naar de var ute i verden. Jeg tror ubetinget at det som hr. Gunnar Knudsen uttalte iaar, er mere i overensstemmelse med hans syn paa ministeren end det han uttalte ifjor, og saavidt jeg kan dømme om det, tror jeg ogsaa han deri har ret. Men hr. Castberg føler sig altsaa utryg. Hvorfor føler hr. Castberg sig utryg? Hvorfor skulde ikke denne mand være at stole paa akkurat her, naar man kom ind paa forbudsinteressene? Denne mand bor da i Paris, og han berøres ikke personlig av vor forbudslovgivning. Han kan ha paa sit bord den drik han vil selv om der blir det aller strengeste forbud i Norge. Man kan altsaa ikke mistænke ham for at la sig lede av rent personlige hensyn. Hvad skal det saa være som gjør ham mindre skikket i deres øine for hvem forbudet er alt? Det skulde vel ikke være dette, at denne

mand, som lever derute i den store verden og er vant til at se alt under en noget større horisont og har mere kjendskap til hvad der er skik og bruk derute og mere kjendskap til hvad vi kan opnaa baade paa det ene og paa det andet omraade, at han ogsaa ser vanskelighetene bedre end vi som sitter hjemme i vor egen lille æske og kikker ut gjennom en liten glugge som vi kalder den norske avholdspolitik. Det skulde vel ikke være det? Er det tilfældet, saa mener jeg at hr. Castbergs frygt viser med klarhet at man her er inde paa gyngende grund, og at man ikke er rigtig sikker paa hvor langt veien vil bære frem. Jeg vil peke paa dette. Jeg finder hans frygt meget forklarlig, men jeg vil uttrykkelig ha betonet, at dermed vil jeg ingenlunde ha sagt at ikke minister Wedel er den mand, i hvis hænder man trygt kan lægge disse forhandlinger. Jeg kjender ikke manden. Jeg har i det hele tat ikke noget skjøn paa vor utenrikske politik og har ikke hat stort med den at gjøre; men jeg er ganske sikker paa, at naar den tidligere statsminister her nylig uttalte at han stolte ubetinget paa ministeren, saa har han ret i sine ord. Men derfor er hr. Castbergs frygt ut fra hans standpunkt selvfølgelig like begrundet.

Det vil ikke være saa farlig, blev det sagt av den tidligere statsminister, om vor skibsfart blev paalagt nogen ekstra utgifter i Portugal, i Spanien, i Frankrike. Fragtmarkedet er jo internationalt, sa han. Vi kunde søke andre utveier og andre ruter. Verden ligger aapen for os. Javist, gjør den det; men ikke længe efter berørte taleren meget betimelig hvad vi nu ser ske i Amerika, at man derborte legger hindringer iveien for andre landes skibsfart og subvenerer sin egen, støtter den i en overordentlig høi grad til skade for andre og til skade selvfølgelig for os. Hvis vi nu blir ugunstig stillet i disse latinske lande med hensyn til skibsavgifterne og saa faar Amerika stængt, hvad der jo ikke er saa umulig, da blir jo disse veie som ligger aapne for os nu, noksaa indsnevret. Og under enhver omstændighet tror jeg vi skulde være enige om at vi ikke selv uten den mest tvingende nødvendighet gjorde noget for at indsnevre mulighetene for os. De kan bli snevre nok allikevel.

Hr. Castberg nævnte noget glædelig nyt, som var kommet fra England, og som knyttet sig til navnet forhenværende fiskeridirektør Hjort og grosserer Christian Fredriksen paa Melbo. Der skulde skapes muligheter for os borte i England. Ja, kan gjerne være; men jeg tror ikke at England vil paata seg at kjøpe og spise al vor fisk. Derimot kan jeg godt tænke mig at England er villig til at overta omsætningen av vor fisk og agere grosserer for os. Selvfølgelig vil de da ogsaa faa profiten av omsætningen, og vi faar det som blir igjen. Det skulde bli et nyt Hansavælde, det var bare det at veien gik vestover, mens den i sin tid gik sydover. Jeg synes det vil være som at komme fra dynen i halmen. La være at det er smaat med os; men det er dog vistnok det bedste, at vi prøver at arbeide med egne arme og ro os frem paa vor egen lille baat og forsøke at hævde vor selvstændighet ogsaa i vor handelspolitik saalænge som det er mulig. Det er ellers besynderlig, at en mand som staar paa vagt bestandig og roper varsko mot det

skandinaviske samarbeide, og er sa rød for at danskerne og svenskerne skal putte os i lommen, skjønt de er smaa som vi, har ingen frygt for at la os trække paa slæp av stormagterne, mot hvem vi er ringe og avmægtige. Jeg synes det hænger daarlig sammen. Det er meget mulig at de i England gjerne vil paata sig at besørge vort fiskesalg, men om de vil det, saa er jeg ingenlunde i tvil om at den provision de beregner sig ikke vil bli liten. Den vil medføre en ganske mægtig minskning i det utbytte som de folk skal faa, der har det arbeide at ta fisken op av sjøen. Men de folk bor jo hverken paa Toten eller i Søndre Gudbrandsdalen.

Saa vil jeg tilslut ta et litet forbehold overfor en bemerkning av komiteens formand. Han mente at forhandlerne ikke under nogen omstændighet kunde gaa utenfor dette grundlag, som her foreslaaes og som Stortinget ventes at vedta. Det spørs om hvad der menes med at gaa utenfor. Skal det forstaaes saa, at hvis det ikke lykkes os at faa dette grundlag anerkjendt av vore medkontrahenter medmindre vi gir slip paa nogen handelspolitiske fordele, saa skal vi la forhandlingerne bli avbrutt og ethvert arbeide for at faa en traktat opgives? Er det saa at forstaa, vil jeg protestere. Den betydning lægger ikke jeg i indstillingen og lægger heller ikke den i min stemmegivning, naar jeg idag stemmer for det foreliggende forslag. Jeg mener, at i saa fald faar forhandlerne bringe paa det rene hvad man kan opnaa og hvilke indrømmelser der kræves fra vor side for at opnaa det man anser ønskelig. Saa faar det bli regjeringens og i sidste instans Stortingets sak, om de vil gaa med paa dette. Men uten videre at avbryte forhandlingerne og betragte det hele som omsonst, fordi om dette ikke gaar glat igjennem, det mener jeg at de ikke har ret til. Dertil er saken for viktig for vort lands merkantile og kommercielle interesser. Og først og fremst er den viktig for den næringsvei som i disse dage og kanskje i adskillige aar fremover er og vil være den mest nødlidende av alle vore næringsveie.

Præsidenten: Præsidenten foreslaar nu, at tiden for de talere, som herefter indtegnes, sættes til 5 minutter.

Votering:

Præsidentens forslag bifaldtes enstemmig.

Ivarsson: Far jeg lov til bare at gjøre en liten bemerkning. Det var en taler her, som uttrykte sin forbauselse over, at jeg var blit komiteens ordfører. Jeg kan ikke for, at man er forbauset over det; men jeg tror, at naar man tænker over og holder sig for øie, at jeg er eneste repræsentant i komiteen for den klasse av medborgere, hvis interesser først og fremst knyttet til vor fiskehandel, saa skulde der ikke være nogen særlig grund til at forbauses. Men en anden sak er det, naar man ser det ensidig fra forbudsstandpunkt og mener, at det skal gaa foran alt - da kan man jo altid forbauses. Imidlertid synes jeg, at naar man stiller sig skarpt paa det standpunkt, at man skulde la al traktat fare og si: Vi

Møte for lukkede dører, Stortinget 20. juli 1920

opsiger, og saa seiler vi vor egen sjø og lar alt gaa som det vil.

Præsidenten: Det foreslaaes nu, at den fortsatte behandling av denne sak utstaar til møte i eftermiddag for lukkede døre kl. 5 1/2.

Votering:

Præsidentens forslag bifaldtes enstemmig.

Møtet hævet kl. 14.30.